

SAVONIA

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

PERHETYÖ KUOPION VANKILASSA

TEKIJÄT: Jonna Karppinen
 Marjut Rissanen

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma Sosionomin tutkinto-ohjelma	
Työn tekijä(t) Jonna Karppinen ja Marjut Rissanen	
Työn nimi Perhetyö Kuopion vankilassa	
Päiväys	26.9.2017
Sivumäärä/Liitteet	43+ 3
Ohjaaja(t) Johanna Komulainen ja Anne Waldèn	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Rikosseuraamuslaitos, Kuopion vankila	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyö on koostettu opinnäytetyö, jossa eri opintojaksojen aikana toteutetut projektit on suunniteltu osaksi opinnäytetyön kokonaisuutta. Opinnäytetyön kirjallisessa osuudessa on tuotu esille keskeisiä tuloksia sosiaalialan koulutusohjelmassa toteutetuista hankkeista.</p> <p>Opinnäytetyössä esitetään Kuopion vankilassa olevien vankien käsityksiä perhetyöstä ja perhetyön käytössä olevista työmenetelmistä. Tutkimusaineisto koostui 20 vangin teemahaastattelusta, jotka toteutettiin Kuopion vankilan ja vapauttamisyksikön vangeille vuoden 2016 aikana. Aineiston analyysimenetelmänä käytössä on sisällönanalyysi ja teemoittelu. Lisäksi opinnäytetyön tavoitteena oli vahvistaa Kuopion vankilassa tapahtuvaa perhe- ja parisuhdetyötä tiivistämällä verkostotyöskentelyä Kuopion vankilan ja Kuopion evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän kanssa. Yhteistyön tuloksena kehitettiin uusi perhepäivien mallin, jonka tarkoitus on jäädä yhdeksi perhetyön menetelmäksi Kuopion vankilalle.</p> <p>Kuopion vankila toimii pääsääntöisesti miesten tutkintavankilana, joten opinnäytetyön teorettinen viitekehys rajattiin isän ja lapsen välisten kiintymyssuhteiden tarkasteluun. Tämän lisäksi teoriaosuudessa käsiteltiin vankeusprosessiin liittyviä perhetyön muotoja sekä perhetyön taustalla vaikuttavia lasten oikeuksia, lainsäädäntöä ja Rikosseuraamuslaitoksen perhetyöhön linjauksia. Perehdyimme myös vankilan tapaamiskäytäntöihin ja muihin yhteydenpidon keinoihin.</p> <p>Tutkimuksen mukaan Kuopion vankilassa perhe- ja parisuhdeasioiden edistämistä pidetään tärkeänä. Vankien mielestä perhetapaamiskäytännöt ja parisuhdetyöskentely kaipaavat kuitenkin kehittämistä. Tutkimuksessa korostui vankien kokemusten ja mielipiteiden esille saattaminen sekä kehittämisen kohteena oleviin asioihin reagoiminen. Pyrkimys yhdenvertaisuuteen ja yhteiskunnalliselta asemaltaan vähempiosaisten puolustaminen ovat arvoja, joihin opinnäytetyöllä vaikutetaan. Lapsilla tulisi olla yhtäläiset oikeudet vankeudessa olevaan vanhempaansa kuin kenellä tahansa muullakin lapsella. Tämä ei kuitenkaan aina ole mahdollista vankilan tiukkojen tapaamisia ja yhteydenpitoa rajoittavien sääntöjen vuoksi. Tutkimuksessa havaittiin, että perheellä on merkittävä vaikutus vangin motivaatioon jatkaa rikoksetonta elämää vankilasta vapauduttuaan. Vangin perhesuhteiden ylläpitäminen edistää vangin sosiaalista kuntoutusta ja helpottaa yhteiskuntaan kiinnittymistä.</p>	
Avainsanat isyys, perhetyö, vanhemmuus, vankeus	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Author(s) Jonna Karppinen and Marjut Rissanen			
Title of Thesis Family work at Kuopio prison.			
Date	26.9.2017	Pages/Appendices	43+3
Supervisor(s) Johanna Komulainen and Anne Waldèn			
Client Organisation /Partners Criminal Sanctions Agency, Kuopio prison			
<p>Abstract</p> <p>The thesis is compiled bachelor's thesis, where the projects implemented during the different courses are designed as part of the thesis project. The written part of the thesis has highlighted key results of projects implemented in the Degree Programme in Social Services.</p> <p>The thesis presents the perceptions of prisoners in Kuopio Prison on family work and working methods used in family work. The research material consisted of 20 prisoner theme interviews that were carried out in Kuopio Prison and Detention Unit during 2016. The method of analyzing the material is content analysis and theme design. In addition, the aim of the thesis was to strengthen the family and spousal work in Kuopio Prison by intensifying network work with the Kuopio Prison and the Evangelical Lutheran Parish of Kuopio. As a result of the cooperation, a new model of family days was developed, which is intended to remain one of the methods for the Kuopio Prison.</p> <p>The Kuopio Prison primarily acts as a detention prison for men, so the theoretical framework of the thesis was limited to examining attachment relationships between the father and the child. In addition, the theoretical part discussed the forms of family work related to the imprisonment process, as well as the children's rights, legislation and the family work of the Criminal Sanctions Institution. We also learned about prison meeting practices and other means of communication.</p> <p>According to the study, the promotion of family and parental affairs in Kuopio Prison is considered important. However, in the view of the prisoners, family dating practices and partnerships need development. The study emphasized the emergence of the experiences and opinions of the prisoners and the response to the issues under development. Efforts to equalize and defend the socially disadvantaged are the values that the bachelor's thesis influences. Children should have equal rights to their in-laws, like any other child. However, this is not always possible because of the tight constraints of the prisons and the restrictions on communication. The study found that the family has a significant impact on the motivation of the prisoner to pursue non-criminal life after release from prison. The maintenance of the prisoner's family relations promotes the social rehabilitation of the prisoner and facilitates adherence to society.</p>			
<p>Keywords fatherhood, familywork, parenting, imprisonment</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	VANKILA KONTEKSTINA.....	7
2.1	Rangaistusajan suunnitelma ja vankilaan sijoittaminen	9
2.2	Vangin yhteydet vankilan ulkopuolelle.....	9
3	VANKEUDEN VAIKUTUKSET PERHEESEEN	13
3.1	Isyys ilmiönä ja isyyden merkitys	14
3.2	Kiintymyssuhde ja kiintymysmallit	15
3.3	Vankeuden aiheuttamat haitat vanhemmuudelle ja lapsen hyvinvoinnille	17
4	PERHETYÖ VANKILASSA	19
4.1	Lapsen oikeudet ja lainsäädäntö	19
4.2	Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjaukset.....	21
4.3	Perheleirit, Erityisesti-isä ja isä-lapsi-päivät Kuopion vankilassa.....	23
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	24
5.1	Opinnäytetyön suunnitteluvaihe ja yhteistyökumppaneiden esittely	25
5.2	Opinnäytetyön toiminnallinen osuus	26
6	TUTKIMUKSELLINEN OSUUS	27
6.1	Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu.....	27
6.2	Tutkimuksen analysointi.....	28
6.3	Tutkimuksen tulokset.....	30
6.3.1	Miten perhetyötä toteutetaan Kuopion vankilassa	30
6.3.2	Vanhemmuutta ja parisuhdetyötä edistävät tekijät.....	30
6.3.3	Vanhemmuutta ja parisuhdetyötä vaikeuttavat tekijät	31
6.3.4	Sosiaalisen kuntoutukseen vaikuttavat tekijät.....	32
6.4	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	33
7	POHDINTA.....	36
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT.....	39
	LIITE 1: TUTKIMUSLUPAHAKEMUS	44
	LIITE 2: HAASTATTELUKYSYMYKSET	45
	LIITE 3: SUOSTUMUSLOMAKE	46

1 JOHDANTO

Vuonna 2011 selvitettiin vankien läheisten määrää ja silloin arvioitiin, että vankeus koskettaa jopa 55 000 ihmistä, joista 12 500 oli lapsia (Lehmusvaara 2015). Vanhemman vankeusrangaistus vaikuttaa siis väistämättä koko perheeseen, mahdollisuudet osallistua perheen elämään ovat rajattuja ja vastuu hoidettavista asioista jää useimmiten siviilissä olevalle vanhemmalle. Vankila tekee yhteistyötä vankien perheiden kanssa ja pyrkii edistämään perhesuhteiden ylläpitoa. Tätä toimintaa kutsutaan vankilan perhetyöksi. Vankilan perhetyö pohjautuu YK:n lasten oikeuksien sopimukseen, lastensuojelulakiin sekä Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjauksiin. Vankilan perhetyöllä pyritään edistämään vangin perhesuhteiden säilymistä sekä yhteiskuntaan palaamista. Perhetyötä toteutetaan järjestämällä vankien ja perheiden yhteisiä tapaamisia. Vangin yhteiskuntaan integroitumisen ja sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmasta vanhemmuuden tukemisella on tärkeä rooli vankiperheiden hyvinvointia lisäävänä tekijänä. Vankilan perhetyöhön kuuluvat ohjaus ja neuvonta, yhteydenpidon mahdollistaminen, tuki kriisitilanteissa sekä perheleirit ja perhetyötä toteutetaan yhteistyönä eri sektoreilla toimivien organisaatioiden kanssa.

Kiinnostuksemme rikosseuraamusalaa ja vankilan perhetyötä kohtaan alkoi keväällä 2016. Kummalakin opinnäytetyön tekijöillä on aikaisempaa työhistoriaa mielenterveys- ja päihdetyöstä, joten koimme siirtymisen mielenterveystyöstä rikosseuraamusalaan luontevana. Päädyimme tutkimaan vankilassa tapahtuvaa perhetyötä, koska perhe- ja parisuhdetyön kehittämiseksi esiintyi eniten tarvetta vankien haastatteluiden ja eri opintokokonaisuuksiin liittyvien projektien tuloksena.

Opinnäytetyön toimeksiantajana on Rikosseuraamuslaitoksen Kuopion vankila, jossa tutkimme perhetyön tilaa ja sen kehityskohteita. Perhetyön kehittämisen taustalla vaikuttaa ajatus vankien vanhemmuuden tukemisesta sekä parisuhdetta korjaavista työmenetelmistä. Merkittävä osa tutkimuksen toteuttamista olivat kahdenkymmenen vangin haastattelut vuoden 2016 aikana. Haastatteluiden avulla saimme yksityiskohtaista tietoa Kuopion vankilan perhetyön nykytilasta, haasteista sekä kehittämisen kohteista vankien näkökulmista tarkasteltuna. Tutkimuksemme tekee merkittäväksi, määrällisesti suuri haastateltujen vankien tulos.

Tutkimuksemme on ajankohtainen, sillä esimerkiksi Ensi- ja turvakotien liitto on aloittanut kehittämiss-hankkeen ”Vanhempi vankilan portilla” (2017–2019), jonka tavoitteena on kehittää vankien ja heidän perheidensä kanssa tehtävää yhteistyötä erityisesti ehdonalaiseen vapauteen siirryttäessä. Lisäksi hankkeen tarkoituksena on rakentaa viranomais- ja järjestöverkostoja tukemaan vankiperheiden hyvinvointia paremmin. (Hellstén & Kotkamo 2017.)

Sosiaalialan koulutusohjelman mukaisissa moniammatillisissa hankeopinnoissa olemme päässeet toteuttamaan vastaavanlaista hanketta yhteistyössä Kuopion vankilan ja Kuopion evankelis-luterilaisen seurakunnan kanssa. Moniammatilliset hankeopinnot ovat kulkeneet opinnäytetyöprosessin rinnalla. Opinnäytetyön aineiston keräämisessä hyödynsimme myös muita projekteja, joita olemme koulutusohjelman aikana yhteistyössä Kuopion vankilan kanssa tehneet.

Tavoitteemme on verkostoitumalla saada lisätietoa Rikosseuraamuslaitoksesta organisaationa, vankienhoidosta sekä perhetyön käytössä olevista menetelmistä. Tämän vuoksi tarkoituksenmukaisesti suuntasimme eri opintokokonaisuuksilla toteuttavia projekteja rikosseuraamusalalle. Rikosseuraamuslaitoksen omana strategisena tavoitteena on perhetyön kehittäminen ja lapsen oikeuksien parantaminen. Opinnäytetyön avulla vahvistetaan jo olemassa olevaa vankilan perhetyötä ja kehitetään toimintamenetelmiä entistä paremmin vankiperheiden tarpeita vastaavaksi. Vanhemmuuden tukeminen ja pari-suhdetyön kehittäminen ovat tutkimuksen keskeisimmät teemat. Moniammatillisten hankeopintojen aikana pääsimme luomaan tiiviimpää yhteistyötä Kuopion vankilan ja Kuopion evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän välille. Yhteistyössä kehitimme uudenlaisen perhepäivien toimintamallin, joka jää yhdeksi perhetyön menetelmäksi Kuopion vankilalle.

Opinnäytetyön teoriaosassa tutustumme Rikosseuraamuslaitoksen organisaationa ja Kuopion vankilaan yhteistyökumppanina. Lisäksi käsittelemme perhetyön menetelmiä ja vankilan tapaamisiin sekä yhteydenpitoon liittyviä asioita. Kerromme vankilavanhemmuuden haasteista ja Rikosseuraamuslaitoksen perhetyön taustalla vaikuttavista linjauksista sekä lainsäädännöstä. Opinnäytetyötä toteutimme lapsinäkökulman huomioiden ja lasten etua tavoitellen. Halusimme tuoda esille isien ja lasten välisten suhteiden merkityksen kiintymyssuhteiden näkökulmasta. Lapsen edun mukaisesti vanhemman ja lapsen välistä turvallista vuorovaikutussuhdetta tulee pyrkiä edistämään erityisesti vanhemman vankeusaikana. Tutkimusosiossa esittelemme vankien haastatteluissa esiin nousseet asiat, jotka ovat vaikuttaneet Kuopion vankilassa tapahtuvan parisuhde- ja perhetyön kehittämiseen. Viimeinen luku sisältää tutkimuksen pohjalta syntynyttä pohdintaa.

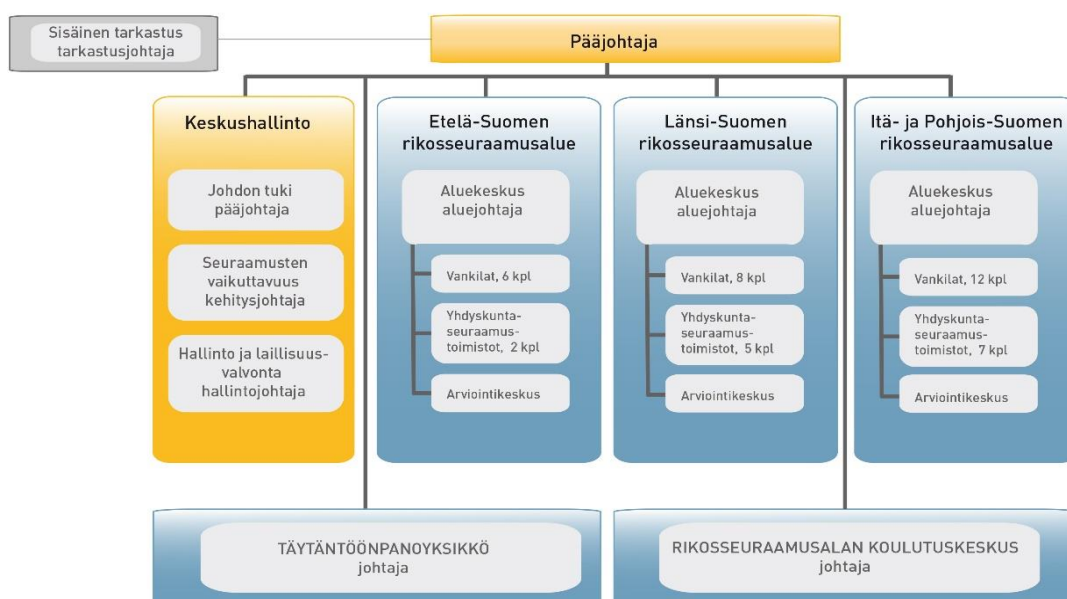
2 VANKILA KONTEKSTINA

Opinnäytetyön kohderyhmä sijoittuu Kuopion vankilaan ja vapauttamisyksikköön. Tässä luvussa tarkastelemme aluksi Rikosseuraamuslaitoksen organisaatorakennetta Kuopion vankilan ja vapauttamisyksikön ollessa keskeisenä kohteena tarkastelussa. Opinnäytetyön kannalta on tärkeää hahmottaa Rikosseuraamuslaitoksen rakennetta valtakunnallisena toimijana, koska mahdollisuudet toteuttaa perhetyötä ovat erilaiset suljetussa vankilassa kuin avovankilassa. Myös vangin vankeusprosessin kulku havainnollistuu näin paremmin. Kerromme myöhemmin luvussa vankilaan sijoittamisesta, rangaistusajan suunnitelman merkityksestä vankeustuomion ja vankien henkilökohtaisten tavoitteiden täyttymiseen sekä vankilan tapaamis- ja yhteydenpidon käytännöistä.

Rikosseuraamuslaitos on oikeusministeriön alaisuudessa toimiva vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoviranomainen. Rikosseuraamuslaitoksen perustehtävänä on rikosoidellisten seuraamusten täytäntöönpano, turvallisuuden lisääminen ja uusintarikollisuuden ehkäiseminen. (Rikosseuraamuslaitos 2017a.) Rikosseuraamustyötä ohjaa käsitys yksilön mahdollisuudesta kasvaa ja muuttua. Toiminnassaan Rikosseuraamuslaitos sitoutuu ihmisarvon kunnioittamiseen ja oikeudenmukaisuuden toteutumiseen. Näihin arvoihin sitoutuminen merkitsee ihmis- ja perusoikeuksien turvaamista, tuomittujen inhimillistä ja tasavertaista kohtelemista, lainmukaista toimintaa sekä tuomitun yksilöllistä tukemista kohti rikoksetonta elämää. (Rikosseuraamuslaitos 2017b.) Rikosseuraamuslaitoksen toiminnasta säädetään laissa Rikosseuraamuslaitoksesta (27.11.2009/953) ja asetuksessa Rikosseuraamuslaitoksesta (1739/2015).

Organisaationa Rikosseuraamuslaitos muodostuu keskushallintoyksiköstä, täytäntöönpanoyksiköstä ja kolmesta rikosseuraamusalueesta. Keskushallintoyksikkö (KEHA) sijaitsee Helsingissä. Rikosseuraamusalueita ovat Etelä-Suomen, Itä- ja Pohjois-Suomen sekä Länsi-Suomen rikosseuraamusalueet. Rikosseuraamusalueilta löytyvät vankilat, arviointikeskus (ARKE) ja yhdyskuntaseuraamustoimistot. (Rikosseuraamuslaitos 2017c.) Kaikilla rikosseuraamusalueilla työskentelee myös tukipartio. Tukipartio työskentelee yhdyskuntaseuraamustoimiston alaisuudessa ja tukipartiotyön tavoitteena on ohjata, tukea ja valvoa rikosseuraamusasiakkaita, jotka suorittavat rangaistustaan vapaudessa. (Rikosseuraamuslaitos 2017f.) Havainnollistamme Rikosseuraamuslaitoksen organisaatorakennetta kaavilla (kuva 1).

RIKOSSEURAAMUSLAITOS

KUVA 1. Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiorakenne (Rikosseuraamuslaitos 2017c).

Kuopion vankila kuuluu Rikosseuraamuslaitoksen Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueeseen. Kallaveden rannalla sijaitseva vankila on ollut samalla paikalla vuodesta 1829 lähtien. (Rikosseuraamuslaitos 2017d.) Kuopion vankila-alue poikkeaa muista rangaistusalueista, sillä aluehallintokeskus, arviointikeskus, täytäntöönpanoyksikkö, yhdyskuntaseuraamustoimisto, vapauttamisyksikkö ja vankila sijaitsevat fyysisesti rinnakkain vankilan alueella. Lyhyet etäisyydet yksiköiden välillä mahdollistavat tiiviin yhteistyön ja vankien nopeamman palveluprosessin kulun.

Kuopion vankila on 93-paikkainen suljettu laitos, jonka yhteydessä on 20-paikkainen vapauttamisyksikkö. Vankilaan sijoittuvat vangit ovat yleisimmin kotoisin Keski-Suomen, Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan maakuntien alueelta. (Rikosseuraamuslaitos 2017d.) Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueelta vapautuvat vangit on mahdollista sijoittaa Kuopion vapauttamisyksikköön valvotun koevapauden ja vapautumisen valmisteluja varten. Vapauttamisyksikössä vangit saavat eriasteista tukea vapautumiseensa. Myös työnteko tai opiskelu siviilissä on mahdollista. (Rikosseuraamuslaitos 2017e.)

Kuopion vankila toimii pääsääntöisesti tutkintavankilana, mutta vankilassa on sekä tutkinta-, että vankeusvankeja. (Rikosseuraamuslaitos 2017d.) Tutkintavangilla tarkoitetaan rangaistuslaitoksessa olevaa henkilöä, joka on rikosepäilyn vuoksi vangittuna (Tilastokeskus s.a.a). Tutkintavankeuden tarkoituksena on estää rikollisen toiminnan jatkuminen ja turvata rikoksen esitutkinta, tuomioistuin-käsittely sekä rangaistuksen täytäntöönpano (tutkintavankeuslaki 2005, §3). Vankeusvanki on taas henkilö, joka suorittaa hänelle määrättyä ehdotonta vankeusrangaistusta (Tilastokeskus s.a.b). Tutkintavangilla yhteydenpito vankilan ulkopuolelle voi olla vankeusvankia rajatumpaa ja tällä on merkitystä perhetyön käytännön toteutukseen. Tämän takia vankeus- ja tutkintavangin käsitteet on tärkeää määritellä tässä asiayhteydessä.

2.1 Rangaistusajan suunnitelma ja vankilaan sijoittaminen

Vankeuslaki edellyttää, että vangeille laaditaan yksilöllinen rangaistusajan suunnitelma vankeusajan suorittamista, vapauttamista ja ehdonalaista vapautta varten (vankeuslaki 2005, §6). Vapaudesta ehdottomaan vankeuteen tuomittu henkilö kutsutaan kirjeellä kotipaikkansa lähellä olevaan Täytän-töönpanoyksikköön rangaistusajan suunnittelua varten. Mikäli tuomittu ei saavu haastatteluun, tehdään rangaistusajan suunnitelma asiakirjatietojen pohjalta. Rangaistusajan suunnitelman laadinnan yhteydessä annetaan tiedot sijoitusvankilaan ilmoittautumispäivästä. Tuomittu etsintäkuulutetaan, jos hän ei saavu vankilaan määrättyä ilmoittautumispäivänä. (Hypén 2015.)

Vangin sijoittamisesta vankilaan päättää arviointikeskuksen johtaja. Vankeuslain mukaan sijoittamisessa on otettava huomioon vangin kotipaikka, yhteyksien säilyminen omaisiin ja muihin läheisiin, vangin ikä, sukupuoli ja terveydentila sekä aiemmat rangaistukset ja tuomiot. Lisäksi sijoituspäätöksissä tulee huomioida vangin mahdollisuudet osallistua rangaistusajan suunnitelman edellyttämään toimintaan. Vangin tulee sitoutua päihteettömyyteen ja päihteettömyyden valvontaan. (Kurki, Kurki-Suutarinen ja Taruvuori 2010, 41.) Vankia ei pidä sijoittaa suljetumpaan vankilaan tai vankilan osastoon kuin mitä vankilan turvallisuus ja järjestys sitä edellyttävät. Alle 18-vuotias tulee sijoittaa sellaiseen vankilaan, jossa hänet voidaan pitää erillään aikuisista vangeista. (Rikosseuraamuslaitos 2017g.)

Saapuessaan vankilaan vanki ilmoittaa lähiomaisensa ja tieto merkitään vankilan tietojärjestelmään. Lähiomainen voi olla puoliso, lapsi tai vangin jompikumpi vanhemmista. Vankilan tietojärjestelmään merkitään alaikäisten lasten ja huollettavien lukumäärä, syntymävuodet sekä vangin ilmoittama lähiomainen. Rangaistusajan suunnitelmaa voidaan tarkentaa vielä siinä vankilassa, johon vanki sijoituu. (Rikosseuraamuslaitos 2013, 10.)

Rangaistusajan suunnitelma pitää sisällään esimerkiksi vangin työ- tai opintosuunnitelmat, poistumisluvat, tapaamiskäytännöt ja tiedot valvotusta koevapaudesta. Vangin suostumuksella yhteistyötä suunnitelman laadinnassa voidaan tehdä tarpeellisessa määrin vangin koti- ja asuinkunnan sosiaaliviranomaisten ja yksityisten henkilöiden kanssa. (Kurki ym. 39–40.) Yleisimmät tavoitteet joihin rangaistusajan suunnitelmalla pyritään vaikuttamaan liittyvät koulutuksen hankkimiseen, työllistymisen parantamiseen, päihdeongelman puuttumiseen ja rikosmyönteisten asioiden vähentämiseen. (Hypén 2015.) Rangaistusajan suunnitelmaa täydennetään hyvissä ajoin ennen vangin vapautumista valvonta- ja vapauttamissuunnitelmalla. (Vankeuslaki 2005, §6.)

2.2 Vangin yhteydet vankilan ulkopuolelle

Vankeuslakiin on tarkoin kirjattu vangin oikeudet ja mahdollisuudet yhteydenpitoon vankilan ulkopuolelle sekä vankilassa tapahtuviin tapaamisiin. Keskitymme erityisesti tapaamista koskeviin rajoituksiin ja säännöksiin, koska tapaamiset ovat merkittävin perhetyön muoto Kuopion vankilassa.

Vankeuslain (2005, §1) mukaan:

Vangilla on oikeus tavata vieraita tapaamista varten varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestystä ja toimintaa haittaamatta on mahdollista siten kuin tässä luvussa säädetään. Tapaaminen voidaan sallia muulloinkin kuin tapaamista varten varattuina aikoina, jos se on tarpeen vangin yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä.

Vankilassa tapahtuvia tapaamisia ovat valvotut tapaamiset, lapsitapaamiset ja perhetapaamiset. Vankeuslakiin (2005 §1–5) on kirjattu tapaamistiloja, valvottuja ja valvomattomia tapaamisia sekä lapsitapaamisia koskevat säännökset. Tapaamisten ajankohdat ja kellonajat voi jokainen vankila päättää itse oman toimintansa ja järjestyssääntöjensä mukaisesti. Rikosseuraamuslaitoksen on ensisijaisesti ajateltava aina lapsen etua, kun arvioidaan valvomattomia perhetapaamisia koskevia päätöksiä, poistumislupia ja koevapautteen sijoittamista. (Kriminaalihuollon tukisäätiö s.a.)

Valvotuilla tapaamisilla tarkoitetaan nimensä mukaisesti sellaisia tapaamisia, joissa Rikosseuraamuslaitoksen virkamies on koko ajan läsnä, tai jota valvotaan teknisellä valvonnalla. Tekninen valvonta tarkoittaa laitteilla tapahtuvaa kuvan katselua ja tallentamista. Myös tapaamisten kuuntelu ja nauhoittaminen ovat mahdollisia, mikäli tämä on tarpeen vangin rikostaustan, vankilan järjestyssääntöjen tai muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi. (Vankeuslaki 2005, §2.)

Valvotut tapaamiset järjestetään yhteistilassa, jossa vangin ja tämän vierailijan välillä on pöytä ja pleksilasi. Koskettaminen ei ole sallittua. (Kriminaalihuollon tukisäätiö s.a.a.)

Kuopion vankilassa valvottuja tapaamisia järjestetään lauantaisin ja sunnuntaisin sekä arkipyhinä kello 10.00–13.00 välisenä aikana. Erityisestä syystä tapaaminen voidaan myöntää muulloinkin, mutta joulu- ja juhannusaattona tapaamisia ei järjestetä. Vangilla saa olla yksi tapaaminen päivässä, mutta poikkeustapauksessa ja perustelluista syistä vangille voidaan järjestää myös toinen tapaaminen samalle päivälle. Tapaamistilassa saa kerrallaan olla enintään kaksi aikuista ja kaksi lasta yhtä vankia kohden. Vierailuaika kestää pääsääntöisesti 45 minuuttia. Tavaroiden, rahan tai viestien välittäminen on kiellettyä. Mikäli vanki rikkoo tapaamisen ehtoja, tapaaminen keskeytetään tai hänelle voidaan määrätä asiasta kurinpitorangeistus. (Rikosseuraamuslaitos 2016a, 5.)

Valvottuja tapaamisia ovat myös lapsitapaamiset. Lapsitapaamisilla tarkoitetaan tapaamisia, joissa alle 15-vuotias lapsi voi tavata vanhempaansa suljetussa vankilassa lapsiystävällisissä tiloissa. Tällöin mukana tulisi olla kuitenkin saattaja. Niin sanotusta pleksitapaamisesta eroten, lapsitapaamisessa lapsella on mahdollisuus koskettaa vanhempaansa. Lapsitapaaminen on pääsääntöisesti mahdollista neljän viikon välein. (Kriminaalihuollon tukisäätiö s.a.b.) Myös lapsitapaaminen kestää 45 minuuttia ja tapaamista voidaan seurata kameralla, jolloin tilassa ei samanaikaisesti ole vartijaa läsnä. (Kriminaalihuollon tukisäätiö 2017, 7.)

Valvomattomilla tapaamisilla tarkoitetaan perhetapaamisia, joita vanki voi anoa ennakkoon avio- tai avopuolisolleen, lapsilleen, sisaruksilleen, vanhemmilleen tai erityisestä syystä muille lähiomaisille. Perhetapaamiset myönnetään harkinnanvaraisesti ja pääsääntöisesti neljän viikon välein. Oikeudesta

perhetapaamisiin päättää vankilan johtaja. (Kriminaalihuollon tukisäätiö s.a.c.) Perhetapaamisia järjestetään Kuopion vankilassa keskiviikkoisin, lauantaisin ja sunnuntaisin kello 09.00–14.30 välisenä aikana (Rikosseuraamuslaitos 2016a, 6). Perhetapaamisten kesto vaihtelee kahdesta tunnista kuuteen tuntiin. Vankilassa on perhetapaamisiin omat tilat, jossa on kahvinkeittomahdollisuus, leluja lapsille, sänky ja peseytymistilat. (Kriminaalihuollon tukisäätiö s.a.c)

Vankeuslaissa on säädetty tapaamisten rajoittamisesta. Vierailijoiden tuloa vankilaan voidaan rajoittaa, mikäli vierailija tuo vankilaan luvattomia esineitä, huumausaineita tai käyttäytyy uhkaavasti. Tällöin vierailijalle voidaan asettaa tietyn vangin, vankien tai tiettyyn vankilaan tuloa koskeva tapaamiskielto. (Vankeuslaki 2005, §10.) Jos on perusteltua epäillä väärinkäytöksiä, voidaan vierailujen ehdoksi asettaa vierailijan henkilötarkastus. Henkilötarkastuksen suorittaa rikosseuraamustyöntekijä. Tapaaminen voidaan evätä, jos vierailija ei pysty todistamaan henkilöllisyyttään, on päihtynyt tai kieltäytyy henkilötarkastuksesta. Tapaamisten peruminen tulee kuitenkin tehdä harkinnanvaraisesti. Tapaamiskielto on voimassa enintään kuusi kuukautta ja perustellusta syystä sitä voidaan jatkaa. Tapaamiskieltoa ei kuitenkaan voi antaa lähiomaiselle, kuten lapselle. (Vankien omaiset VAO Ry 2016, 23.)

Vanki, jonka vankilassaoloajasta on kulunut kaksi kolmasosaa, voi anoa itselleen poistumislupaa vankila-alueelta poistumiseen. Poistumislupaa voi anoa myös vanki, jolla on tärkeä syy poistua vankilasta. Poistumisluvan tarkoituksena on tukea vangin yhteyksien säilymistä ja sijoittumista yhteiskuntaan sekä vähentää vapaudenmenetyksestä aiheutuvia haittoja. Poistumislupaa tärkeästä syystä tai ulkopuoliseen tilaisuuteen osallistumista varten voidaan myöntää, jos luvan myöntäminen on tärkeää vangin perheeseen, toimeentuloon, terveydenhuoltoon, työ-, koulutus-, tai sosiaaliasioiden hoitamiseen liittyvistä syistä. Vakavasti sairaana olevan lähiomaisen tai muun vakavasti sairaana olevan läheisen tapaamiseen tai hautajaisiin, voidaan myöntää poistumislupa erittäin tärkeästä syystä (Vankeuslaki 2005, §1–5.)

Poistumislupia myönnetään itsenäiseen poistumiseen, jos vanki noudattaa lupaehtoja. Jos lupaehtojen noudattamista ei pidetä riittävän todennäköisenä, voidaan poistumislupa myöntää saatettuna vankilaviranomaisen läsnä ollessa. Poistumislupia saa korkeintaan kolme vuorokautta kahden kuukauden aikana. (Rikosseuraamuslaitos 2017h.) Poistumislupa voidaan myöntää ehtoja, jotka koskevat valvontaa, päihteettömyyttä, vangin käyttäytymistä ja vankilaan palaamista. Poistumisluvalla olevaa vankia voidaan valvoa teknisellä välineellä, kuten nilkkaan laitettavalla seurantalaitteella. Poistumislupa annetaan kirjallisena ja päätöksessä tulee kertoa poistumisluvan ehdot ja seuraamukset ehtojen rikkomisesta. (Vankeuslaki 2005, §8.) Perhetyön näkökulmasta poistumislupa mahdollistaa esimerkiksi yöpymisen perheenjäsenten kanssa sekä mahdollisuuden osallistua tärkeisiin perhetapaamisiin, kuten häihin, oman lapsen ristiäisiin ja rippijuhliin.

Vangeilla on oikeus vankilan ulkopuoliseen yhteydenpitoon myös puhelimitse ja kirjeitse. Vangit saavat olla puhelinyhteydessä laitoksen ulkopuolelle määrättyinä puhelinaikoina ja itse ostamillaan puhelinkorteilla. Pyydettyä vangiin tulee ilmoittaa, kenen kanssa aikoo keskustella. Puheluita voidaan kuunnella, jos epäillään väärinkäytöksiä, mutta kuuntelusta tulee ilmoittaa etukäteen vangille

ja puhelun vastaanottajalle. Vangin asianajajan, yleisen oikeusavustajan tai vankilan toimintaa valvovan viranomaisen välisiä puheluita ei saa kuunnella. Vankilaviranomainen saa avata vangin kirje- tai postilähetyksen, jos lähetyksen muodosta tai koosta voidaan päätellä, että lähetys sisältää muuta kuin luottamuksellisen kirjeen. Kirjeet saa lukea, jos on tarpeen epäillä vankilan järjestystä uhkaavaa vaaraa, toisen henkilön turvallisuutta, tai jos epäillään rikoksia. (Sassi ja Huhtimo 2006, 20.) Tutkintavangin tapaamisia ja yhteydenpitoa voidaan rajoittaa, jos on syytä epäillä, että yhteydenpito vaarantaa tutkintavankeuden tarkoituksen tai häiritsee rikoksen esitutkintaa. Yhteydenpitoa lähiomaisiin saadaan rajoittaa vain siinä määrin kuin se on välttämätöntä. (Pakkokeinolaki 2011, §1.)

3 VANKEUDEN VAIKUTUKSET PERHEESEEN

Ennen kuin voidaan tarkemmin määritellä mitä on perhetyö vankilassa, on meidän hyvä tietää mitä perheellä tarkoitetaan ja mitä perhe ihmiselle merkitsee. Marjukka Litmala (2003, 6) kuvaa perhelainsäädännön tutkimuksessaan perhe-käsitteen moninaisuutta ja mukautuvuutta. Litmalan mukaan ihmisen elämänkaaren aikana perhesuhteet voivat muuttua useampaan kertaan ja käsitettä voidaan kuvata perhepolkuna;

Perhepolkuun kuuluvat esimerkiksi vauvana, lapsena, teini-ikäisenä, yksinäisenä aikuisena, puolisona ja vanhempana oleminen. Tähän olemiseen ja olemisen muutoksiin liittyy tärkeitä siirtymäriittejä, kuten kotoa muutto, parisuhteen solmiminen ja vanhemmaksi tulo lapsen syntyessä. (Litmala 2003, 6.)

Kysymys siitä, ketkä muodostavat perheen, on ajankohtainen, kun perhe ei enää hahmotu yksiselitteisesti. Tilastokeskuksen määritelmän mukaan perheen muodostavat yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat pariskunnat ja heidän lapsensa, yksinhuoltajat lapsineen tai avio- tai avoliitossa olevat puoliset sekä parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia. Lapsiperheitä ovat perheet, joihin kuuluu vähintään yksi alle 18-vuotias kotona asuva lapsi. (Tilastokeskus s.a.a.) Nykyään tavaan uusperheitä yhä useammin. Uusperheellä tarkoitetaan perhettä, jossa on lapsi tai lapsia toisen tai molempien vanhempien aikaisemmasta liitosta (Larkela 2015).

Käsitteenä perhe kuvaa monia merkityksiä. Perheen merkitys voi vaihdella, säilyttäen yhteisen piirteen: perheeseen kuuluvat itselle tärkeät henkilöt. (Blessing s.a.) Perhe muotoutuu sen jäsenten välisistä suhteista ja sen sisällä on suhteita puolisoitten, vanhempien, lasten ja sisarusten välillä. Systemisen ajattelutavan mukaan perheessä kaikki vaikuttaa kaikkeen, joten muutos yhdessä perheenjäsenessä vaikuttaa muihin perheenjäseniin. Perhe on siis kokonaisuus, jossa jokaisella perheeseen kuuluvalla jäsenellä on merkitystä. Perheessä olevat henkilöt ovat kuitenkin yksilöitä, joilla on omat tarpeensa ja mielenkiinnon kohteensa. (Järvinen ym. 2012, 24–25.)

Väestöliiton perhebarometrin mukaan perheen merkitys vaihtelee elämäntilanteen mukaan. (Paajanen 2007, 23) Esimerkiksi työssäkäyvälle vanhemmalle perhe merkitsee erilaisia asioita kuin juurikodista pois muuttavalle ja itsenäistyneelle nuorelle. Perhebarometriin vastanneiden suomalaisten mielestä perhe merkitsee vastuuta muista ihmisistä, henkistä tukea, yhdessäoloa ja läheisyyttä (mts. 23). Perheellä on myös yhteiskunnallisia merkityksiä, sillä perhe edustaa yhteiskunnan jatkuvuutta. Väestöliiton mukaan turvallinen, tasapainoinen ja terve elämä alkaa perheestä. Perhepolitiikkaan sijoittaminen on samalla panostamista koko yhteiskunnan tulevaisuuteen. (Väestöliitto 2007, 3.)

Rikosseuraamuslaitokselle perheen määritelmä on tärkeä vankilassa järjestettävien perhetapaamisten vuoksi. Rikosseuraamuslaitos määrittelee perheenjäsenet yleensä samassa taloudessa asuviksi. Sukulaisuus on merkittävä yhdistävä tekijä perheessä, mutta ei ole välttämätön.

3.1 Isyys ilmiönä ja isyyden merkitys

Vankila ei vie pois isyyttä ja vanhemmuutta. Vanhemmuuden toteuttaminen ja hoitaminen vankilasta käsin on haastavaa, mutta ei yhtään vähempiarvoista kuin vapaudessa. Tutkimuksemme edetessä selvitimme isän ja lapsen välisiä suhteita sekä vankeuden vaikutuksia isä-lapsi suhteen ylläpitämiseen. Keskityimme isän ja lapsen välisiin suhteisiin, koska Kuopion vankilassa olevat vangit ovat miespuolisia.

Isyys liittyy miehen ja lapsen väliseen suhteeseen. Perinteisesti isäksi määritellään miespuolinen henkilö, joka on hedelmöittänyt lapsen äidin. Tätä kutsutaan myös biologiseksi isyydeksi. Muita isyyden muotoja ovat perinteisen isän lisäksi lapsista erillään asuva etä-isä, lasten kanssa asuva yksinhuoltajaisä sekä adoptio-, sijais-, tai uusperheenisä, jolloin lapset eivät välttämättä ole biologisesti omia. (Huttunen 2001, 57–140.)

Väestöliiton mukaan isyys muodostuu eri tavoin riippuen vanhempien parisuhdestatuksesta. Avioliiton aikana syntyneen lapsen isä on suoraan lapsen isä ilman erityisiä toimenpiteitä. Myös siinä tapauksessa, jos äiti on ennen lapsen syntymää solminut uuden avioliiton henkilön kanssa, joka ei ole hedelmöittänyt lasta. Avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen isyys tulee vahvistaa isyyden tunnustamisella tai tuomioistuimen päätöksellä. Jos isyyttä ei tunnusteta, voidaan kaikki varteenotettavat isäehdokkaat haastaa oikeuteen isyyden vahvistamiseksi. (Väestöliitto s.a.b.)

Isyyslakia (2015) sovelletaan isyyden toteamiseen, vahvistamiseen sekä isyyden kumoamiseen. Vuoden 2015 jälkeen avioliiton ulkopuolella syntyvän lapsen isyyden on voinut tunnustaa jo ennen lapsen syntymää esimerkiksi neuvolassa. Samalla on voitu sopia yhteishuoltajuudesta. Isyyslain muutoksilla on pyritty helpottamaan isyyden tunnustamismenettelyä ja vahvistetaan jo ennen lapsen syntymää tulevan isän vanhemmuutta. (STM 2015.) Isyyden tunnustamisen tarkoituksena on isän ja lapsen välisen sukulaisuussuhteen vahvistaminen. Näin lapsella on oikeus molempiin vanhempiinsa ja riittävään elatukseen. Lapsi saa myös isänsä perintöoikeuden ja oikeuden isän sukunimeen. (Maistraatit s.a.)

Tunnettu suomalainen lastenpsykiatri Jari Sinkkonen (synytynyt 1951) on työssään perehtynyt isyyden merkitykseen, tehnyt aiheesta tutkimuksia ja kirjoittanut kirjoja. Sinkkosen isyyttä käsitteleviä kirjoja ovat esimerkiksi Isäksi ensi kertaa (2012) ja Yhdessä isän kanssa (1998). Sinkkosella on ollut suuri merkitys, kun keskustellaan isyyden ja isän roolin kasvamisesta yhteiskunnassamme (Terveyskirjasto 2000). Myös kansainvälisiä tutkimuksia isän merkityksestä lapsen kasvulle ja kehitykselle on luettavissa (kts. esimerkiksi Putnam-Collins, Graves ja Burris 2017; Fontaine, Cramer ja Paddock 2017; Daniels, Garfield ja Bless 2017). Nämä tutkimukset osoittavat, että hyvästä isä-lapsisuhteesta on etua miehen omalle hyvinvoinnille ja lapsen kehitykselle.

Ensisijaisesti läsnä oleva ja osallistuva isä on lapsen etu, mutta vaikuttaa myös äidin hyvinvointiin ja vanhemmuuteen. Tämän lisäksi isyys tuottaa mielihyvää ja iloa yleensä isälle itselleen. Tutkimuksissa on todettu, että isyys vahvistaa miehen itsetuntoa ja tukee tämän identiteettiä. (Holmström

2012.) Vuorovaikutussuhteessa läsnä olevalla isällä on positiivinen vaikutus lapsen ihmissuhdetaitojen muodostamiseen ja sosiaalisten taitojen kehittymiseen. (Sinkkonen ja Kalland 2001, 32–33.) Tutkimusten mukaan rohkaiseva ja kannustava isä edistää lapsen oppimista ja kognitiivista kehitystä sekä vähentää lasten käyttäytymisongelmia. Lisäksi hyvä isäsuhde tukee lasten seksuaalista kehitystä. Hyvä isyys on sitoutumista, läsnäoloa, huolenpitoa, roolimallina oloa, lapsen oppimisen ja kehityksen tukemista sekä yhteistyötä muiden lasta hoitavien aikuisten kanssa. Myös taloudellinen osallistuminen lapsesta aiheutuviin kustannuksiin on hyvän isyyden piirteitä. Isyys koostuu monista elementeistä, jotka vaihtelevat lapsen kasvun ja kehityksen mukaan. (Janhunen ja Pauni 2013; Sinkkonen 2013.)

Tällä hetkellä yhteiskunnassa käydään paljon keskustelua isien osallistumisesta lastenhoitoon, mikä näkyy esimerkiksi perhepolitiikan ja vanhempainvapaiden suunnittelussa. Perheen ja työelämän yhteensovittamiseen pyritään luomaan uusia keinoja, jotka tukisivat äitien työllistymistä ja mahdollistaisivat isien osallistumisen lastenhoitoon entistä monipuolisemmin. Isät nähdään lasta hoivaavina vanhempina ja perheissä jaettu vanhemmuus on nykypäivän tavoitteita. Vasta viime vuosikymmeninä isien ääni ja osallisuuden kokemukset ovat alkaneet kuulua tutkimuksissa, asiantuntijalausunnoissa sekä medioissa. (Mykkänen 2012.) Sinkkonenkin on todennut, ettei isiä pidä vähätellä (Savon Sanomat 2016).

3.2 Kiintymyssuhde ja kiintymysmallit

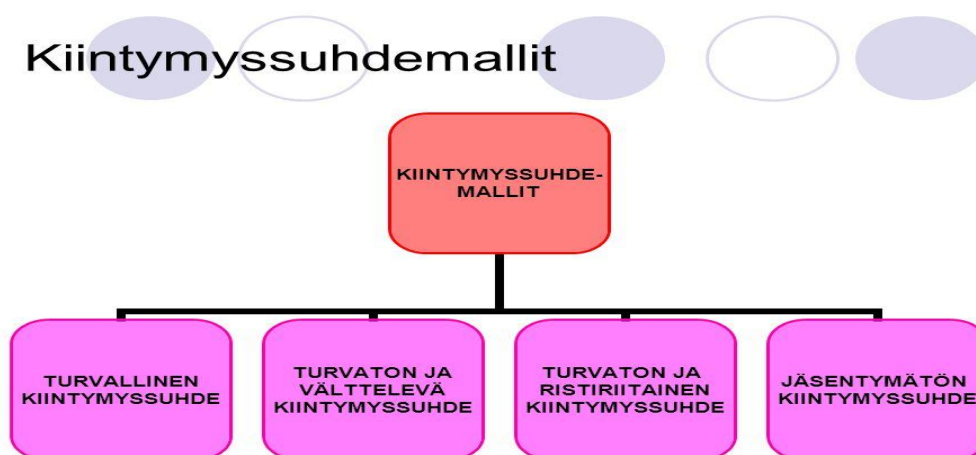
Lapselle isän merkitys on yhtä tärkeää kuin äidinkin. Kiintymyssuhteita tarkastellaan usein äidin ja lapsen välisinä suhteina, mutta aivan yhtä lailla lapsi kiintyy myös häntä hoitavaan isään. Kuitenkin isän merkityksestä keskusteleminen on haastavaa, kun ajatellaan, että yksikin hyvä kiintymyssuhde on lapselle riittävää. (Sinkkonen 2013.) Aiemmissa kiintymystutkimuksissa on korostettu ainoastaan äidin merkitystä pienten lasten hoitajina, mutta 1970-luvulta alkaen kiintymyssuhdetutkijat alkoivat kiinnittää huomiota isän ja lapsen välisiin kiintymyssuhteisiin.

Kiintymys sanana viittaa suhteeseen, jossa lapsi kiinnittyy vanhempaansa. Lapsi tarvitsee turvallisen kiintymyssuhteen kasvun ja kehityksen tueksi. Kiintymyssuhde on olennainen osa lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta ja se vaikuttaakin lapsen persoonallisuuden kehitykseen. (Broberg, Almqvist ja Tjust 2005, 116.) Kiintymyssuhdeteorialla tarkoitetaan taas brittiläisen psykiatrin ja psykoanalyytikon John Bowlbyn 1970-luvulla kehittämään ajattelutapaa, jossa lapsen varhaiskehitystä säätelevät turvallisuuden tarve ja pyrkimys pysytellä lähellä lasta hoivaavaa aikuista. Lapsella on synnynnäinen tarve kiinnittyä toista ihmistä kohti. Yleensä lapsen ja tämän hoivaajan välille syntyy jonkinlainen kiintymyssuhde, mutta aina tämä suhde ei ole lapsen varhaiskehitykselle myönteinen. (Sinkkonen 2004, 1866–1867.)

Lapsen identiteetti ja yksilöllisyys kehittyvät varhaisissa tunnesuhteissa ja Bowlby korostikin tunneilmaisuihin kohdistuvan vuorovaikutuksen merkitystä lapsen minäkuvalle ja sosiaalisille vuorovaikutussuhteille. Bowlbyn teorian mukaan on olemassa erilaisia kiintymysmalleja, jotka lapsi oppii olemalla vuorovaikutuksessa merkittävien läheisten kanssa. (Psychenet s.a.) Pienelle lapselle useat turvalliset

kiintymyssuhteet ovat rikkaus ja tukevat lapsen tervettä kehitystä. (Sinkkonen 2015.) Kiintymyksen ja vuorovaikutuksen muodostumiseen vaikuttavat lapsen perushoidosta huolehtiminen, leikkiminen sekä hoivan ja hellyyden osoitukset. Jaettu vanhemmuus, jossa molemmat vanhemmat pääsevät yhtäläisesti ja tasapuolisesti huolehtimaan lapsen tarpeista ja kodinhoidosta on perheelle ihanteellista.

Mary Ainsworth luokittelee kiintymyssuhteet kolmeen kategoriaan, joita ovat turvallinen, välttelevä ja ristiriitainen kiintymismalli (Kuva 2). Välttelevä ja ristiriitainen kiintymismalli kuuluvat turvattomiin kiintymyssuhteisiin. (Sinkkonen 2004, 1867.)

KUVA 2. Kiintymyssuhdemallit (Suonio 2011).

Turvallisesti kiintynyt lapsi on elänyt ympäristössä, jossa asiat ovat tapahtuneet johdonmukaisesti ja lapsen tarpeisiin sekä vuorovaikutukseen on vastattu hellästi tai myötätuntoisesti. Turvallisesti kiintynyt lapsi uskaltaa tutkia ympäristöään ja näyttää tunteitaan, kun hän tietää, että voi aina palata kiintymyksen kohteen luokse hakemaan suojaa ja turvaa. Lapsella, joilla on turvallinen kiintymyssuhde, on hyvät edellytykset sosiaalisten taitojen, empatiakyvyn ja itseluottamuksen kehittymiseen. (Sinkkonen 2004, 1867.)

Kiintymyssuhde voi kehittyä turvattomaksi eri tavoin. Jos lapsen perustarpeista ei huolehdita ja vuorovaikutus lapsen kanssa on puutteellista, voi lapselle kehittyä turvaton kiintymyssuhde. Negatiiviset tunnetilat, krooninen stressi ja pelko, voivat vaikuttaa kiintymyssuhteiden häiriintymiseen. Vanheman väkivaltainen käyttäytyminen, päihdeongelmat tai lapsen kokema jatkuva erossa olo vanhemmasta voivat selittää turvattoman kiintymyssuhteen kehittymisen. Kiintymyssuhdetta vaarantavat myös esimerkiksi toistuvat lapsen sijoittamiset sijais-, avo- tai laitoshuoltoon sekä vaihtuvat ja epäjohdonmukaiset hoitajat. (THL 2015a.)

Tunneilmaisuiltaan köyhässä perheessä muodostuu yleensä välttelevä kiintymyssuhde. Suomalaisessa kulttuurissa välttelevä kiintymyssuhde on ollut perinteisesti yleisin. Välttelevälle kiintymyssuhteelle on tunnuksenomaista se, ettei lapsi osoita tarvetta turvalliselle vanhemmalle. Lapsen ja van-

hemman välillä on fyysinen emotionaalinen etäisyys. Välttelevästi kiintynyt lapsi ei hae vanhemmastaan turvaa ja välttää tunneilmaisuja, koska ei saa näihin kaipaamaansa reaktiota. Esimerkiksi vanhemman masennus voi aiheuttaa välttelevän kiintymyssuhteen. (Rautanen 2015.)

Ristiriitaisessa kiintymyssuhteessa lapsi ei saa kaipaamaansa lohdutusta, koska vanhempi käyttäytyy epäjohdonmukaisesti ja impulsiivisesti. Lapsi ei osaa ennakoida vanhempiensa tunnereaktioita ja hän oppii olemaan varuillaan ja jännittää vanhempiensa tunneilmaisuja. Lapsi saattaa myös ajatella, että paras tapa vanhemman huomion herättämiseksi on kiusanteko tai raivokohtaus. (Sinkkonen 2004, 1867.)

John Bowlby nosti esille Ainsworthin kolmijakoisen kiintymysmallin puutteen, jossa lapsen kiintymyssuhdetta ei pystytty sijoittamaan mihinkään kiintymysmallin kolmesta ryhmästä. Bowlby nimesikin kiintymysmallin jäsentymättömäksi kiintymyssuhteeksi. Jäsentymätön kiintyminen on yleistä erolapsilla, joilta katoaa vanhemman läheisyys. Lapsen ero vanhemmasta voi johtua vanhemman kuolemasta, avioerosta tai vanhemman vankeustuomiosta. Lapsilla, joilla on jäsentymätön kiintymyssuhde, on vaikeuksia luottaa vanhempiinsa tai itseensä, heillä on myös suurempi riski sairastua psyykkisiin sairauksiin tai käyttäytymisongelmiin. Jäsentymätön kiintymyssuhde kehittyy usein lapselle, joka on lapsuudessaan tullut kaltoinkohdeksi. Perheessä voi olla väkivaltaa tai alkoholiongelmia, jotka varjostavat kiintymyssuhteiden kehittymistä. (Rautanen 2015.)

Vanhemman tärkeimpänä tehtävänä on mahdollistaa lapselle turvallisen kiintymyssuhteen kehittymisen vastaamalla tämän tarpeisiin ja antamalla lapselle riittävästi rakkautta, hellyyttä ja hoivaa. Kiintyminen lapsen ja vanhemman välillä rakentuu ja syvenee arjen tilanteissa. Lapselle kiintymyssuhteen vahvistuminen on tunnetasolla olevaa läsnäoloa. Mitä pienempi lapsi on, sitä vaikeampi hänen on käsitellä vanhemman poissa-oloa. Vanhemman johdonmukaisuus ja sensitiivisyys lapsen tarpeisiin vastaamisessa vahvistaa turvallista kiintymyssuhdetta. Hoivaavan aikuisen kautta lapsi oppii luottamaan ympäristöönsä ja kokee itsensä arvokkaaksi sekä itsenäiseksi ihmiseksi. Vanhemman hyvinvointi, kuten psyykkinen ja fyysinen hyvinvointi, vaikuttavat isän sekä äidin kykyyn sitoutua emotionaalisesti lapseensa ja kykyyn tunnistaa tämän tarpeita. Tarvittaessa perheiden kanssa työskentelevien viranomaisten ja muiden työntekijöiden tulee auttaa perhettä kiintymyssuhteiden vahvistamisessa. (THL 2015a.)

3.3 Vankeuden aiheuttamat haitat vanhemmuudelle ja lapsen hyvinvoinnille

Vuosina 2010–2012 on toteutettu ensimmäinen laaja eurooppalainen tutkimus vankien lapsista. Tutkimus kantaa nimeä COPING (Children of Prisoners, Interventions & Mitigations to Strengthen Mental Health) ja tutkimuksen tavoitteena oli tutkia vanhemman vankeudesta aiheutuvia haittoja vankien lapsille. Tutkimustulokset osoittavat, että vanhemman vankeusaika lisää lapsen riskiä sairastua mielenterveyden ongelmiin. Tutkimuksen lapsilla esiintyi selviä vaikeuksia tunne-elämän, keskittymiskyvyn ja käyttäytymisen osa-alueilla. Lisäksi lapsilla esiintyi painajaisia, eroahdistusta, surua sekä heillä oli normaalia heikompi itsetuottamus. Lapset kärsivät myös leimautumisesta ja syrjinnän kokemuksista. Lisäksi vanhemman vankeudesta johtuvaa kiintymyssuhteen katkeamista oli haastavaa

parantaa. Perheenjäsenen poissaolo aiheutti lapselle epävarmuutta, sosiaalisia ongelmia ja taloudellisia vaikeuksia koko perheelle. Näiden ongelmien seurauksena vankien lapsilla todettiin olevan kohonnut riski erilaisiin mielenterveysongelmiin. (Jones ym. 2012; Lehmusvaara 2015.)

Vankeus vaikuttaa väistämättä koko perheeseen ja osaltaan leimaa myös vangin perheenjäsenet. Tiedotusvälineet voivat tuomita rikoksesta epäillyn perheenjäsenen jo ennen oikeudenkäyntiä ja lähiyhteisön, omaisten sekä naapureiden suhtautuminen perheeseen voi muuttua vankeustuomion seurauksena. Perheen sosiaalinen verkosto kapenee ja siteet sukulaisiin voivat katketa. Vangin puoliso jää ilman läsnä olevaa avio- tai avopuolisoa ja lapsi joutuu väistämättä eroon toisesta vanhemmastaan. Lisäksi vankeus voi aiheuttaa taloudellisia ongelmia koko perheelle. Vanki voi menettää työnsä tai joutuu maksamaan korvauksia tekemästään rikoksesta. Siviliin jäänyt perhe voi joutua luopumaan esimerkiksi perheen yhteisestä kodista. Osaltaan vangin perhe tulee myös rangaistuksi.

Lapselle ero vanhemmasta voi tulla yllättäen ennalta-arvaamattomasti ja vanhemman katoaminen voi saada lapsessa ihmetystä aikaan. Lapsi voi kuulla ulkopuolisilta, lukea lehdistä tai nähdä uutisissa asioita vanhemman vankeusrangaistuksesta ja tällä voi olla lapsen kehitykselle epäsuotuisia vaikutuksia. Myös vangin puolisolle pidätystilanne ja oikeudenkäynti voivat tulla yllättäen ja arjessa yksin pärjääminen aiheuttaa stressiä ja lisäkuormitusta. Toisaalta perhe-elämä on voinut olla jo ennen pidätystä väkivaltaista tai ongelmallista. Perheissä, joissa on ollut vakavaa lähisuhdeväkivaltaa tai muita vaikeita ongelmia, voidaan jopa hyötyä puolison vankeustuomiosta. Vankeustuomio voi tällaisessa tilanteessa toimia hengähdystaukona koko perheelle. (Rikosseuraamusvirasto 2003, 16–18.) Joissakin tapauksissa vankeus voi olla perhetilanteen pelastus ja antaa mahdollisuuden rakentaa turvallisempaa tulevaisuutta.

4 PERHETYÖ VANKILASSA

Perhetyö on perheiden arjen tukemista. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä ja Virolainen 2012, 12.) Yleisesti ottaen perhetyön tarkoituksena on tukea asiakkaan ja hänen perheensä hyvinvointia, etsiä voimavaroja arjen tueksi ja parantaa perheen vuorovaikutussuhteita. Luonteeltaan perhetyö on suunnitelmallista, pitkäjänteistä ja kokonaisvaltaisesti koko perhettä huomioivaa. (THL 2015b.)

Perhetyö edellyttää työntekijältä ammatillista ja tavoitteellista työskentelyä perheen tukemiseksi erilaisissa elämäntilanteissa. Perhetyö on kontekstisidonnaista, sillä sen tarve voi muuttua tilanteiden ja tavoitteiden edetessä. (Järvinen ym. 2012, 12.) Perhetyölle ei ole olemassa yhtä tarkkaa määritelmää tai vakiintunutta työmuotoa. Keskeistä perhetyössä on tunnistaa perheen tuen tarve ja vastata palveluilla tai toimenpiteillä näihin tarpeisiin ennen kuin perheen tilanne kriisiytyy tai muuttuu pysyväksi avun tarpeeksi. Tärkeää on myös kartoittaa perheen omat voimavarat ja vahvistaa niitä. Neuvonta ja ohjaus palveluiden piiriin, lastenhoitoavun järjestäminen, keskustelujen mahdollistaminen sekä moniammatillinen yhteistyö eri toimijoiden kanssa ovat osa perhetyötä. (Mts. 2012, 12–15.)

Rikosseuraamuslaitoksen perhetyö voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen: perhesuhteiden hoitoon, yhteydenpidon mahdollistamiseen sekä kuntoutus- ja vaikuttamistyöhön. Perhesuhteiden ylläpidon tavoitteena on tukea vankeja mahdollisimman normaaliin perhe-elämään. Perhesuhteita rajoitetaan vain, jos vankilan järjestys sitä edellyttää. Rikosseuraamuslaitos tukee vanhemmuutta yksilöllisesti jokaisen vangin ja tämän perheen tarpeiden kohdalla. Vankilan henkilökunta voi järjestää esimerkiksi verkostopalavereja, joissa keskustellaan vankilassa olevan vanhemman mahdollisuuksia osallistua siviilissä olevan lapsensa elämään. Yhteistyötä voidaan tehdä lastensuojelun ja koulun kanssa. Vanhemmuutta tuetaan arjen taitojen vahvistamisella ja päihdekuntoutuksella. (Rikosseuraamusvirasto 2013, 10.)

Tukipartio työskentelee tuomitun kanssa valvotussa koevapaudessa ja käy säännöllisesti tapaamassa tuomittua esimerkiksi tämän kotona. Tapaamisissa voidaan keskustella myös vanhemmuuteen liittyvistä asioista. Valvontarangaistuksen ja valvotun koevapauden yhtenä toimintavelvoitteena voi olla lapsen hoito. Tällöin työskentelyssä korostuu enemmän lapsi- ja perhetyön näkökulmat. (Rikosseuraamusvirasto 2013, 17.)

4.1 Lapsen oikeudet ja lainsäädäntö

Lasten oikeuksien suojeluun pyritään erillisillä sopimuksilla. Lainsäädännössä on tarkkaan määritelty lapsen oikeudet ja yhteiskunnan velvollisuudet toimia lasten edun toteutumisen mukaisesti. Lapsen oikeuksien sopimus (asetus lapsen oikeuksista 60/1991), lastensuojelulaki (2007) sekä laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (1983) ovat lakeina sellaisia, jotka liittyvät opinnäytetyömme kohderyhmään ja taustavaikuttavat vankilassa tapahtuvaan perhetyöhön.

Suomessa on sitouduttu noudattamaan YK:n lapsen oikeuksia koskevaa yleissopimusta vuonna 1991. Lapsen oikeuksien sopimus on alle 18-vuotiaita lapsia koskeva ihmisoikeussopimus. Sopimuksessa on neljä yleistä periaatetta: oikeus elämään ja kehittymiseen, syrjimättömyys, lapsen näkemysten kunnioittaminen sekä lapsen edun huomioiminen. Sopimukseen sitoutuneilla valtioilla on vastuu toteuttaa näitä periaatteita. Lapsen oikeuksien sopimus on maailman laajimmin ratifioitu YK:n ihmisoikeussopimus. (Unicef s.a.)

Lapsen oikeuksien sopimuksen (§37) mukaan lapsen tulee saada nauttia erityistä suojelua ja hänelle tulee lainsäädännöllä tai muulla tavoin suoda edellytykset ruumiillisesti, henkisesti, moraalisesti, sielullisesti ja sosiaalisesti terveeseen ja normaaliin kehitykseen vapaissa ja ihmisarvon mukaisissa oloissa. Lapsen tulee saada nauttia sosiaalista turvaa, kasvaa ja kehittyä terveenä. Lapsella tulee olla oikeus riittävään ravintoon ja asianmukaiseen asumiseen sekä terveyteen. Tasapainoisen kehityksen turvaamiseksi lapsella tulee olla mahdollisuus rakkauteen, hellyyteen, huolenpitoon ja vastuunalaiseen kasvatukseen. Yhteiskunnan ja viranomaisten velvollisuutena on turvata erityistä huolenpitoa niille lapsille, joiden turvalliset kasvuolosuhteet ovat vaarantuneet tai toimeentulomahdollisuudet ovat heikentyneet. Lapsella tulee olla tasa-arvoiset ihmisoikeudet ja lasta tulee henkilökohtaisesti kuulla hänen asioista päätettäessä. (asetus lapsen oikeuksista 60/1991.)

Lapsen oikeuksien sopimuksen §9 mukaan lasta ei pidä erottaa vanhemmistaan tahtonsa vastaisesti paitsi, jos erottaminen on lapsen etujen mukaista ja tapahtuu esimerkiksi lastensuojelulain edellyttämänä. Lapsella on kuitenkin oman etunsa mukaisesti oikeus pitää yhteyttä ja tavata vanhempiaan, jos lapsi asuu näistä erossa. Jos ero johtuu vanhemman vankeusrangaistuksesta, on lapselle hänen etu huomioiden annettava tiedot vanhemman olinpaikasta. (Rikosseuraamusvirasto 2003, 22–23.)

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen kasvuympäristö, tasapainoinen kehitys ja erityisen suojelun tarve. Ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on lapsen vanhemmilla tai muulla huoltajalla. Lapsen kanssa työskentelevien viranomaisten tulee tukea huoltajia lapsen kasvatustehtävissä. Tarvittaessa perhe tulee ohjata lastensuojelun asiakkaaksi riittävien tukitoimien ja toimenpiteiden järjestämiseksi. (lastensuojelulaki 2007, §1–2.)

Perhetyö on sosiaalihuoltolain mukaista palvelua, eikä se vaadi lastensuojelun asiakkuutta. Tällä pyritään edistämään lasten ja nuorten hyvinvointia ja ennaltaehkäisemään lastensuojelun tarvetta. Ehkäisevää lastensuojelua ovat esimerkiksi tukitoimet, joita annetaan kouluissa, päivähoitossa ja neuvoloissa. (lastensuojelulaki 2007, §3.) Lastensuojelulaki painottaa ensisijaisesti lapsen edun huomiointia, lapsen suotuisan kehityksen turvaamista, havaittuihin ongelmiin puuttumista ja uusien, tai vakavampien ongelmien ennaltaehkäisemistä. Vanhemman ollessa suorittamassa vankeusrangaistusta, tulee Rikosseuraamuslaitoksen selvittää myös lapsen tuen ja hoidon tarve. Rikosseuraamuslaitos tekee selvityksessä yhteistyötä lastensuojelussa työskentelevien viranomaisten kanssa. (Rikosseuraamuslaitos 2013, 11.)

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta tarkoituksena on turvata läheiset ja myönteiset ihmissuhteet lapsen ja hänen vanhempiansa välillä. Lisäksi lapsen huollon tarkoituksena on lapsen tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin turvaaminen. (laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983, §1.) Lain perusteella lapsella on oikeus tavata vanhempansa, jonka luona hän ei asu. Lapsen vanhemman tulee edistää lapsen tapaamisoikeutta ja ajatella tämän etua. Yhteydenpito on lapselle tärkeää, sillä ilman yhteydenpidon mahdollistamista lapsi voi vieraantua vanhemmastaan. Vieraantuminen voi vaikuttaa negatiivisesti lapsen identiteetin ja kiintymyssuhteiden rakentumiseen. Vaikka lapsi asuisi vain toisen vanhemman luona, hänellä on tapaamisoikeus molempiin vanhempiinsa. Tapaamisia tulee olla riittävästi, jotta lapsen tarpeet ja etu täyttyvät. (Ihalainen ja Kettunen 2016, 102.)

Tapaamisia järjestettäessä on Rikosseuraamuslaitoksen arvioitava ovatko tapaamiset lapsen edun mukaisia. Esimerkiksi voidaan joutua pohtimaan sitä, että myönnetäänkö tapaaminen omaa lastaan seksuaalisesti hyväksikäyttäneelle vanhemmalle. (Rikosseuraamuslaitos 2013, 20–21.) Laki velvoittaa, että lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskeissa asioissa on selvitettävä myös lapsen omat toivomukset ja mielipiteet lapsen ikätaso huomioon ottaen. Lapsen mielipiteen selvittämisestä ei saa aiheutua kuitenkaan haittaa lapsen ja tämän vanhempien välisille suhteille. (laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983, §11.)

4.2 Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjaukset

Rikosseuraamuslaitos julkaisi vuonna 2013 lapsi- ja perhetyön linjaukset, joita jokaisella rikosseuraamusalueella tulee toteuttaa (Rikosseuraamuslaitos 2013, 5). Lapsi- ja perhetyön linjaukset ovat seurausta Rikosseuraamuslaitoksen perhetyöryhmän selvityksistä vuodelta 2002. Tuolloin perhetyöryhmän tavoitteena oli selvittää, kuinka vankien ja hänen perheenjäsentensä suhteita voidaan edistää vankeusaikana (Rikosseuraamusvirasto 2003, 5). Rikosseuraamuslaitoksen perhetyöryhmän julkaisut, Rikosseuraamuslaitoksen strategiset linjaukset sekä kansainväliset sopimukset ja lastensuojelua koskeva lainsäädäntö muodostavat pohjan lapsi- ja perhetyön linjauksille. Nämä linjaukset ovat toimineet suuntaviivoina meidänkin opinnäytetyön toteutuksessa ja tavoitteissa.

Lapsi- ja perhetyön linjausten mukaan alaikäisille lapsille on tarjottava mahdollisuus sellaisiin tapaamisiin vanhempansa kanssa, joissa koskettaminen on sallittua. Lapsen etu tulee huomioida erityisesti valvomattomia tapaamisia suunniteltaessa. Lapsitapaamisten suunnitteluvaiheessa on tehtävä tarvittavaa yhteistyötä lastensuojelun kanssa. Valvomattomien tapaamistilojen käyttöä on mahdollisuuksien mukaan lisättävä, jotta lapsi pääsee tapaamaan vanhempansa mahdollisimman usein ja etunsa mukaisesti. Lapset tulisi huomioida myös tapaamistilojen sisustuksessa sisustamalla tilat lapsia miellyttävillä kuvilla, huonekaluilla ja leluilla. Vankilassa tehtävä perhetyö on linjausten mukaan yhteydenpidon mahdollistamista, keskusteluavun antamista, tukemista arjen toimintoihin sekä yhteistyötä siviilissä toimivien perhetyötä tekevien organisaatioiden kanssa. Perhetyötä tehdään yhdessä perheen kanssa, mutta keskiössä on aina lapsen edun turvaaminen. Tavoitteena on tukea vangin vanhemmuutta, elämänhallintaa ja voimavaroja. Vankien kanssa käydään keskusteluja vanhemmuuden rooleista, koska esimerkiksi perheväkivallan takia vanhemmuuden tehtävät ovat voineet

häiriintyä. Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstön tehtävänä on suojella lasta kaikelta väkivallalta ja hyväksikäytöltä. (Rikosseuraamuslaitos 2013, 8)

Lapsi- ja perhetyön linjauksissa pohdittiin laajasti vankilan tapaamisiin liittyviä kysymyksiä. Seuraavana on kerrottu tiivistetysti linjauksista, joihin Rikosseuraamuslaitoksen tulee kiinnittää huomiota tapaamisia ajatellen. Kokonaisuudessaan linjaukset ovat luettavissa Rikosseuraamuslaitoksen Lapsi- ja perhetyön linjaukset (2013) -julkaisusta.

- 1) Lapsen tulee voida tulla vanhempi-lapsi -tapaamiseen tai valvomattomaan tapaamiseen yksin, jos tapaaminen on lapsen edun mukaista. Tapaamisen järjestämisen perusteena voi olla esimerkiksi lastensuojelun puoltaminen lapsen ja vanhemman kahdenkeskiseen tapaamiseen. Tapaamiset tulee voida järjestää niin, että esimerkiksi sosiaalityöntekijä saattaa lapsen vankilan portille ja takaisin. Järjestely koskee lähinnä kouluikäisiä lapsia/nuoria.
- 2) Jos tapaamiset vankilassa eivät ole lapsen edun mukaisia, on tapaamiset järjestettävä valvotuna esimerkiksi yhdyskuntaseuraamustoimistossa.
- 3) Tapaamisia suunniteltaessa tulee ottaa huomioon lapsen etu ja tehdä tarvittaessa yhteistyötä kunnan lastensuojelun kanssa. Ennen tapaamisia on selvitettävä myös mahdolliset lähestymiskiellot.
- 4) Valvomattomien tapaamistilojen käyttöastetta tulee nostaa ja vankiloissa tulee olla mahdollisuus valvomattomiin tapaamisiin myös arkisin. Suljetuissa laitoksissa tulee harkita yön yli kestäviä tapaamisia.
- 5) Lapsen edun mukaista ei ole nähdä vanhempien seksuaalisten tarpeiden tyydyttämistä, eikä lapsen edun mukaista ole myöskään olla suljettuna toiseen tilaan vanhempien ollessa seksuaalisessa kanssakäymisessä.
- 6) Vanhempi-lapsi-tapaamisen peruuttamisessa tulee aina ottaa huomioon lapsen etu. Tapaamisen peruuttaminen ei saa olla vangin rangaistustoimi, koska silloin rangaistaan myös lasta.
- 7) Vankiloissa tulee järjestää vanhempi-lapsi-päiviä, jolloin vanhemmat voivat askarrella, pelata ja leikkiä lastensa kanssa.
- 8) Valtakunnallisesti tapaamisista (valvomattomat, vanhempi-lapsi-tapaamiset) tulee olla yhtenevät käytännöt. Suljetuille ja avolaitoksille laaditaan omat käytännöt.

4.3 Perheleirit, Erityisesti-isä ja isä-lapsi-päivät Kuopion vankilassa

Kriminaalihuollon tukisäätiö (KRITS) järjestää valtakunnallisesti perhe- ja parisuhdeleirejä vangeille, heidän puolisoilleen ja lapsilleen kaksi kertaa vuodessa. Leirit kestävät 4–5 päivää ja leireillä on erilaista ohjelmaa koko perheelle yhdessä sekä vanhemmille ja lapsille erikseen. Leireillä käsiteltävät teemat voivat vaihdella ja leiri mahdollistaa vertaistuen ja kokemusten vaihdon toisten leiriläisten kanssa. Myös lapset saavat käsitellä omia kokemuksiaan vanhemman vankilassa olosta lapsen ikätaso huomioiden. Tärkeää on saada viettää yhteistä aikaa koko perheen kesken tai puolison kanssa kahden. (Kriminaalihuollon tukisäätiö s.a.) Kuopion vankilasta leireille voivat hakea vankeusvangit, joiden rangaistusajan suunnitelman tavoitteita perheleirit tukevat. Tutkintavangit eivät voi leirille hakea.

Kuopion vankilassa kokoontuu säännöllisesti Erityisesti isä-vertaisryhmä, joka kehitetty ohjelmatoiminnoksi yhteistyössä kehittämiskeskus Tyynelän kanssa. Kehittämiskeskus Tyynelä on erikoistunut päihde- ja riippuvuustyön kehittämiseen Itä- ja Pohjois-Suomen alueella. Erityisesti isä-ryhmä kokoontuu kuusi kertaa, kaksi tuntia kerrallaan ja työskentely tapahtuu pääsääntöisesti ryhmämuotoisena toimintana. Ryhmässä käsiteltävät teemat ovat: isän ja miehen malli, rikosseuraamus aika ja päihdeiden käyttö lapsen silmin. Myös lapsen kasvatusta, kehitys ja tulevaisuus ovat yhteisinä teemoina. (Kuhmonen 2017-07-07.) Sekä ryhmäläisten, että työntekijöiden mielestä vertaisryhmä on ollut mielekäs tapa käsitellä vanhemmuuteen liittyviä asioita. Ryhmään osallistuneet vangit ovat oppineet katsomaan asioita lapsen näkökulmista ja ymmärtäneet mahdollisuuksiaan toimia hyvänä isänä vankeusrangaistuksesta huolimatta. (Kuhmonen ja Paananen 2016.)

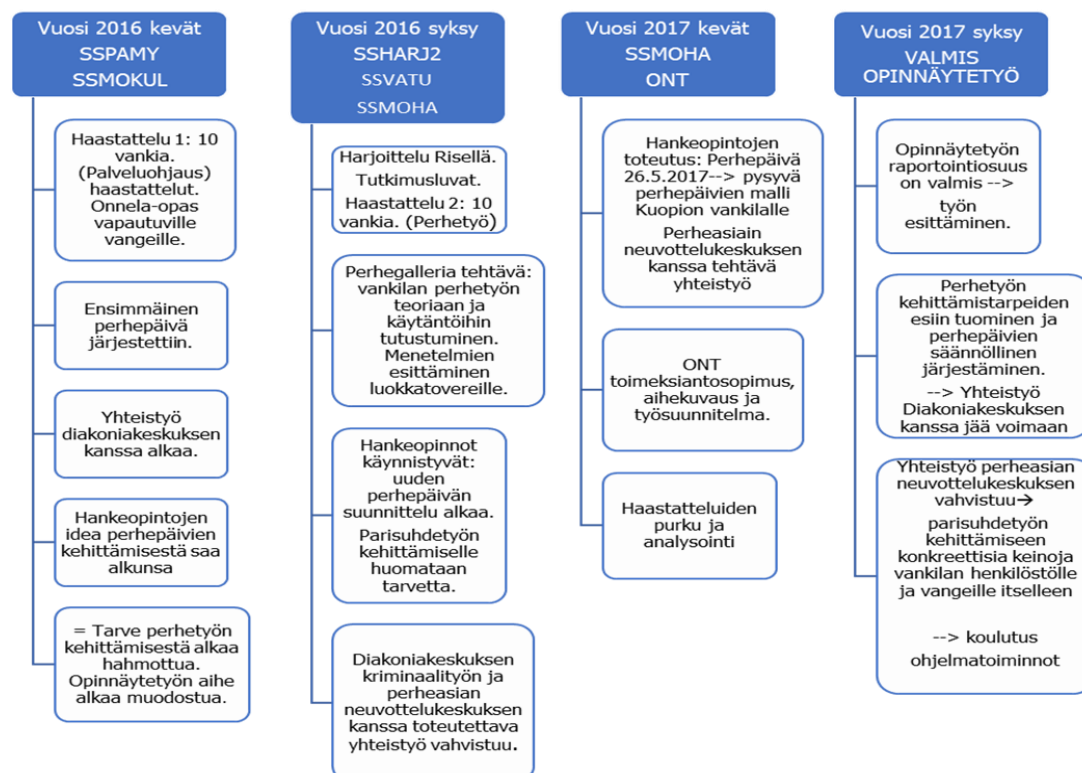
Kuopion vankilassa on järjestetty myös Isä-lapsi-päiviä syksystä 2016 alkaen. Idea isä-lapsi päivien järjestämiseen tuli vangeilta itseltään. Koulutus, kuntoutus ja sosiaalityön työryhmässä (KKS) päätettiin kokeiluluontoisesti ensimmäisen päivän järjestämiseen. Onnistuneen ensimmäisen päivän jälkeen työryhmässä sovittiin, että Isä-lapsi -päiviä järjestetään jatkossa säännöllisesti neljä kertaa vuodessa. Säännöllisen toteutumisen kannalta työryhmän tavoitteena on hyödyntää Isä-lapsi päivien järjestämisessä kolmatta sektoria ja oppilaitosten opiskelijoita. (Paananen 2017-06-28.)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyömme on koostettu opinnäytetyö, jota varten olemme toteuttaneet ja raportoineet opinnäytetyöksi suunniteltuja projekteja eri opintojaksojen aikana. Opinnäytetyön kirjallisessa osuudessa esitämme keskeisiä tuloksia sosiaalialan koulutusohjelmaan liittyvistä hankkeista.

Opinnäytetyömme rakentuu useammasta projektista ja tutkimuksellisesta osuudesta. Lisäksi opinnäytetyössämme on mukana toiminnallisia elementtejä. Moniammatilliset hankeopinnot ovat kulkeutuneet opinnäytetyöprosessin rinnalla koko matkan. Hankeopinnoissa ja muista toteuttamistamme projekteissa olemme saaneet kerättyä kattavasti tietoa Kuopion vankilan perhetyöstä ja sen menetelmistä, tutustuneet tapaamiskäytäntöihin, lainsäädäntöön ja perhetyötä tekeviin vankilan työntekijöihin. Esittelemme opinnäytetyöprosessin etenemiskaavion (Kuva 3). Kaaviossa aikataulullisesti havainnollistetaan opinnäytetyön tiedonkeruun taustalla vaikuttaneita projekteja. Koostettu opinnäytetyömme rakentuu näihin opintojaksoihin:

- SSMOKUL = Moninaisuus ja monikulttuurisuus sosiaalialalla
 SSPAMY = Palveluohjauksen ammatillinen asiantuntijuus ja moniammatillinen yhteistyö
 SSHARJ2 = Ammatillinen harjoittelu 2.
 SSVATU = Varhainen tunnistaminen ja tukeminen lapsiperhetyössä
 SSMOHA = Moniammatillinen hanketyöskentely
 SSONT = Opinnäytetyö

Kuvio 3. Opinnäytetyön etenemisen prosessikaavio (Karppinen ja Rissanen 2017-08-01).

5.1 Opinnäytetyön suunnitteluvaihe ja yhteistyökumppaneiden esittely

Idea moniammatillisiin hankeopintoihin ja samalla opinnäytetyön aiheeseen, syntyi moninaisuus ja monikulttuurisuus sosiaalialalla opintojakson aikana keväällä 2016. Tällöin järjestimme ensimmäisen perhepäivän Kuopion vankilan vangeille. Vastaavanlaisia perhepäiviä ei Kuopion vankilassa ollut aiemmin järjestetty. Ajatus perhepäivien mallin kehittämistä uudeksi vankilan perhetyön menetelmäksi sai alkunsa. Ilmeni myös, että vankilan perhetyö toteutuu pääasiallisesti lapsi- ja perhetapamisiin tukeutuen, jolloin tarve perhetyön kehittämiseksi vahvistui.

Moninaisuus ja monikulttuurisuus opintojaksolla käynnistetty yhteistyö seurakunnan Diakoniakeskuksen kanssa koettiin toimivana, joten aloitimme yhteistyön uuden perhepäivän suunnittelusta osana moniammatillisia hanketyön opintoja. Ensimmäisen perhepäivän palautteen pohjalta oli mahdollisuus tiivistää Rikosseuraamuslaitoksen sekä Diakoniakeskuksen yhteistyötä ja vahvistaa perhepäivän käytännön toteutusta. Moniammatillisiin hankeopintoihin sisältyi myös yhteistyön käynnistäminen Perheasiain neuvottelukeskuksen kanssa, sillä rikosseuraamustyöntekijät toivoivat lisää työkaluja parisuhdetyön kehittämiseen.

Evankelis-luterilaisen seurakunnan alaisuudessa toimiva Diakoniakeskus tekee mielenterveys-, rikinaali-, ja vapaaehtoistyötä yhteistyössä Kuopion vankilan kanssa. Evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän alaisuudessa toimii myös Perheasiain neuvottelukeskus. Perheasiain neuvottelukeskus tarjoaa ammatillista keskusteluapua elämän kriisitilanteissa sekä parisuhdetta ja perhettä koskevissa kysymyksissä. Kuopion Perheasiain neuvottelukeskus palvelee Kuopion ja lähikuntien alueen asukkaita. (Kuopion ev.lut. seurakunnat s.a.a) Keskustelua tarjotaan pariskunnille yhdessä tai yksin. Apua tarjotaan tunteiden tunnistamiseen, vuorovaikutusmallien löytymiseen ja pari- tai perhesuhteiden ongelmatilanteiden ratkomiseen. Keskustelu on maksutonta. Perheasiain neuvottelukeskukseen voi olla yhteydessä, jos asiakkaalla on vaikeuksia puhua puolisonsa kanssa, jatkuva riitely vaikeuttaa parisuhdetta, läheisyys tai seksielämä ei suju, perheessä on ristiriitoja, uskottomuutta tai jos asiakkaat harkitsevat eroa. Eron jälkeiseen lapsen asioiden selvittelyyn on tarjolla myös apua. (Kuopion ev.lut seurakunnat s.a.b.)

Opinnäytetyömme mahdollisti Rikosseuraamuslaitoksen ja Diakoniakeskuksen yhteistyön kehittämisen. Järjestimme kaksi yhteistä tapaamista Rikosseuraamuslaitoksen työntekijöiden ja diakonin kanssa. Suunnittelutapaamisissa kartoitimme vankilan resursseja ja vankien mahdollisuuksia osallistua perhepäivään. Sovimme myös jokaisen työnjaosta perhepäivän suunnittelua varten. Perhepäiviä oli aluksi tarkoitus järjestää kaksi, tammikuussa ja toukokuussa 2017, mutta tammikuun perhepäivä jouduttiin vankilan puolesta perumaan perheellisten vankien vähäisen määrän vuoksi.

Vankilan henkilöstöltä nousi myös toive parisuhdetyön kehittämiseksi. Vankeusaika kuormittaa koko perhettä ja vaikuttaa vanhemmuuteen sekä parisuhteeseen. Vankilan henkilöstö kaipasi työkaluja parisuhdetyön ongelmien käsittelemiseen (kuten erot, riidat, mustasukkaisuus) ja vangit puolisoineen kaipaivat työntekijöitä, joiden kanssa parisuhteeseen liittyvistä asioista voisi keskustella. Läh-

dimme vastaamaan näihin tarpeisiin vahvistamalla yhteistyötä vankilan ja Perheasiain neuvottelukeskusten välillä. Yhteisissä tapaamisissa Perheasiain neuvottelukeskusten kanssa oli mukana henkilökuntaa Kuopion vankilasta ja yhdyskuntaseuraamustoimistolta. Tapaamisissa vankilan henkilöstö kuvasi ongelmia ja haastavia tilanteita, joita parisuhdetyö vangeille aiheuttaa. Riitely puolison kanssa, sekä parisuhteen erotilanteet usein heijastuvat vangin käytökseen ja aiheuttavat aggressiivisia ja haastavia tilanteita osastoilla. Henkilöstö kaipasi työmenetelmiä ja keinoja ongelmatilanteiden ratkaisemiseksi.

Perheasiain neuvottelukeskus tarjosi koulutusta parisuhdetyöstä vankilan henkilöstölle ja koulutuspäivä suunniteltiin syksyille 2017. Lisäksi Perheasiain neuvottelukeskus tarjoaa palveluitaan vangeille. Vangit puolisoineen voivat käydä keskustelemassa parisuhde asioistaan paikan päällä keskuksessa tai Perheasiain neuvottelukeskusten työntekijät voivat jalkautua vankilan osastoille tapaamaan vankeja, joilla ei esimerkiksi ole poistumislupia. Yhteistyö Rikosseuraamuslaitoksen ja Perheasiain neuvottelukeskusten kanssa alkaa konkreettisesti syksyllä 2017.

5.2 Opinnäytetyön toiminnallinen osuus

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus rakentui Poukaman leirikeskuksessa järjestettyyn perhepäivään 26.5.2017 kello 10–15 välisenä aikana. Perhepäivään osallistui kaksi vapauttamisyksikön vankia alaikäisten lastensa ja puolisoitensa kanssa. Vankeja omaisineen oli yhteensä yhdeksän, joista viisi oli lapsia. Nuorin lapsista oli 1-vuotias ja vanhin 17-vuotias. Seurakunta mahdollisti tilat, ruokailut ja auttoi ohjelman suunnittelussa. Rikosseuraamuslaitos huolehti perhepäivän tiedotuksesta vangeille ja heidän perheenjäsenilleen sekä mahdollisti kuljetukset vangeille Poukaman leirikeskukseen ja takaisin. Tukipartio oli mukana huolehtimassa riittävästä vankien valvonnasta. Lisäksi perhepäivässä olivat mukana vankilan sosiaalityöntekijä sekä seurakunnalta diakoni, nuoriso-ohjaaja sekä nuorisosihteeri ja kanttori. Hanketyöntekijöinä vastasimme päivän toteutuksesta ja muusta käytännön suunnittelusta.

Päivä rakentui ruokailuista ja muuten mahdollisimman vapaasta ja mukavasta yhdessäolosta. Varasimme Kuopion kaupungin liikuntatoimesta erilaisia ulko- ja sisäpelejä, joita yhdessä perheiden kanssa pelattiin. Kanttori viihdytti meitä kitaransoitolla ja vangeilla perheineen oli mahdollisuus keskustella mieltä askarruttavista asioista sosiaalityöntekijän ja seurakunnan diakonin kanssa. Päivän päätteeksi keräsimme keskustellen palautetta perhepäivän järjestämisestä. Osallistujat kokivat päivän voimaannuttavana ja tukevan jaksamista vankilan arjessa. Lapset kokivat, että tekemistä oli riittävästi ja oli tärkeää saada olla yhdessä isän kanssa. Lapsista oli hyvä, että myös muuta henkilöstöä oli leikkimässä ja pelaamassa heidän kanssaan. Perhepäivään osallistujat kokivat tärkeänä mahdollisuutena olla tekemisissä perheen kanssa vankilan ulkopuolella. Perhepäivät mahdollistavat oleskelun perheen kanssa ja tuovat kaivattua vaihtelua vankilassa toteutettaviin tapaamisiin.

6 TUTKIMUKSELLINEN OSUUS

Tässä luvussa esittelemme opinnäytetyön tutkimuksellisen osuuden. Aluksi kerromme työn toteutusvaiheesta, jonka jälkeen avaamme käytössä olleen tutkimusmenetelmän sekä käytetyn aineistonkeruu menetelmän. Lopuksi käsittelemme aineiston analyysimenetelmää tutkimuksen luotettavuuden parantamiseksi.

Tutkimuksemme toteutus oli prosessinomainen eri opintojaksojen tavoitteiden mukaisesti. Tutkimusmenetelmäksi valikoitui kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus ja kokonaisuudessaan tutkimus toteutettiin vuoden 2016 aikana. Tutkimuksemme tavoitteena oli Kuopion vankilassa vankeusrangaistustaan suorittavia vankeja haastatteleamalla kartoittaa perhetyön käytössä olevia menetelmiä ja tarkastella mahdollisia esille tulevia kehittämiskohteita. Haastattelut toteutettiin kahdessa osassa ja haastatteluiden tarkoituksena oli löytää keinoja vankien vanhemmuuden tukemiseksi. Tutkimuskysymyksemme ovat:

- Mitä perhetyö on Kuopion vankilassa?
- Miten vanhemmuutta ja parisuhdetyötä edistetään vankeuden aikana?
- Miten sosiaalinen kuntoutus toteutuu rangaistusprosessin eri vaiheissa?

Kaikki haastateltavat henkilöt olivat aikuisia 20–50 vuotiaita miehiä. Haastatteluhetkellä he olivat Kuopion vankilassa odottamassa siirtoa lopputuomion suorittamiseen eri puolille Suomea. Haastateltavien tuomiot olivat väkivalta- tai päihdetaustaisia. Aiempia tuomioita heillä oli yhdestä kymmeneen ja tuomion pituudet vaihtelivat alle vuoden tuomiosta elinkautiseen.

Ensimmäinen tutkimusryhmä haastateltiin Kuopion vankilan vapauttamisyksikössä keväällä 2016 ja haastateltavina olivat Kuopion vapauttamisyksikön vapaaehtoiset vangit. Haastattelu painottui palveluohjauksen toteutumiseen ja vapauden valmisteluun. Toinen tutkimusryhmä haastateltiin Kuopion vankilassa syksyllä 2016. Haastattelut painottuivat perhetyön toteuttamiseen ja vastaajana toimi Kuopion vankilan eri osastojen vapaaehtoiset vangit. Molemmilla haastattelukerroilla vastaajia oli kymmenen, joten yhteensä analysoitavia haastatteluja saimme 20. Haastattelut toteutettiin yhdenmukaisella haastattelulomakkeella toistettavuuden vahvistamiseksi (liite 2).

Tutkimusaiheen rajasimme perhetyötä ja palveluohjausta käsitteleväksi. Ennen vankien haastattelujen toteuttamista teimme esikyselyjä ja anoimme tutkimusluvan Rikosseuraamuslaitokselta. Virallinen tutkimuslupahakemus (liite 1) lähetettiin keskushallintoyksikön vastaavalle henkilölle, jonka myönteisellä päätöksellä haastatteluprosessi aloitettiin syksyllä 2016.

6.1 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu

Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on ihminen, hänen elämänpiirinsä sekä elämään liittyvät merkitykset. Käytössä on runsaasti erilaisia aineistonkeruumenetelmiä, esimerkiksi haastattelu tai videointi (Kylmä ja Juvakka 2007, 16). Laadullisessa tutkimuksessa oleellista on tutkittavien oman äänen

esille tulo ja intressinä on saavuttaa tietoa, joka auttaa mielenkiinnon kohteena olevan asian tai ilmiön ymmärtämistä (Sajama 1993, 61–62).

Laadulliselle tutkimukselle on tunnuksenomaista se, että tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 1997, 160). Tutkimusaineistoa keräsimme 20 vangin haastattelulla, jotka toteutettiin yksilöhaastatteluina. Jokaiseen haastatteluun oli varattu aikaa 90 minuuttia. Yksilöllinen toteutus mahdollisti tarkentavien kysymysten käytön ja aiheita pystyttiin täsmentämään tarvittaessa. Valitsimme menetelmän koska haastattelijalla on mahdollisuus toistaa kysymys, oikaista väärinkäsityksiä, selvittää ilmausten sanamuotoja ja käydä dialogista keskustelua haastateltavan kanssa (Tuomi ja Sarajärvi 2003, 75).

Ennen haastatteluja kartoitimme soveltuvat tilat sekä aikataulun tapaamisiin. Tutkimuksen ensimmäinen vaihe toteutettiin Kuopion vapauttamisyksikön toimistohuoneessa ja toinen vaihe Kuopion vankilan toimistotilassa. Vangit osallistuivat haastatteluun vapaaehtoisesti ja aikataulullisesti riittävän pitkä aika mahdollisti aiheiden käsittelyn. Suora vuorovaikutus antoi vankien havainnoinnille mahdollisuuden sen hetkessä heille luonnollisessa ympäristössä. Havainnointi on erinomainen menetelmä muun muassa vuorovaikutuksen tutkimiseen (Hirsjärvi ym. 1997, 213). Havainnoinnin avulla haastattelijan oli mahdollisuus tehdä sanattomista viesteistä johtopäätöksiä vastausten luotettavuuden arvioimiseksi. Haastatteluja ei nauhoitettu, sillä vastausten nauhoittaminen olisi saattanut johtaa todellisen mielipiteiden piilotteluun. Päädyimme dokumentoimaan keskustelutilanteet kirjoittamalla. Haastattelut etenivät yksilöllisesti vankien kerronnan mukaisesti. Annoimme vangeille mahdollisuuden kertoa vankeuteen johtaneista tilanteista sekä aiemmista vankeuskokemuksista. Näin saimme rakennettua parempaa kokonaiskuvaava Kuopion vankilasta ja vapauttamisyksiköstä suhteessa muihin rangaistuslaitoksiin.

Haastattelujen teemoina olivat palveluohjaus vapauteen valmistelemissa toimissa sekä perhetyön toteutuminen rangaistuksen eri vaiheissa. Kysymysrunko laadittiin rangaistusajan suunnitelman pohjalta ja testattiin ensimmäisellä haastattelukerralla. Kysymysrunko muotoiltiin lopulliseen muotoonsa tämän jälkeen. Haastattelujen aluksi vangeille kerrottiin tutkimuksen perusteet ja tavoitteet, osallistumisen vapaaehtoisuus sekä pyydettiin allekirjoittamaan suostumuslomake (Liite 2). Lopputuloksen osalta varmistimme, että kaikki kysymykset olivat läpikäyty ennen haastattelujen päättymistä.

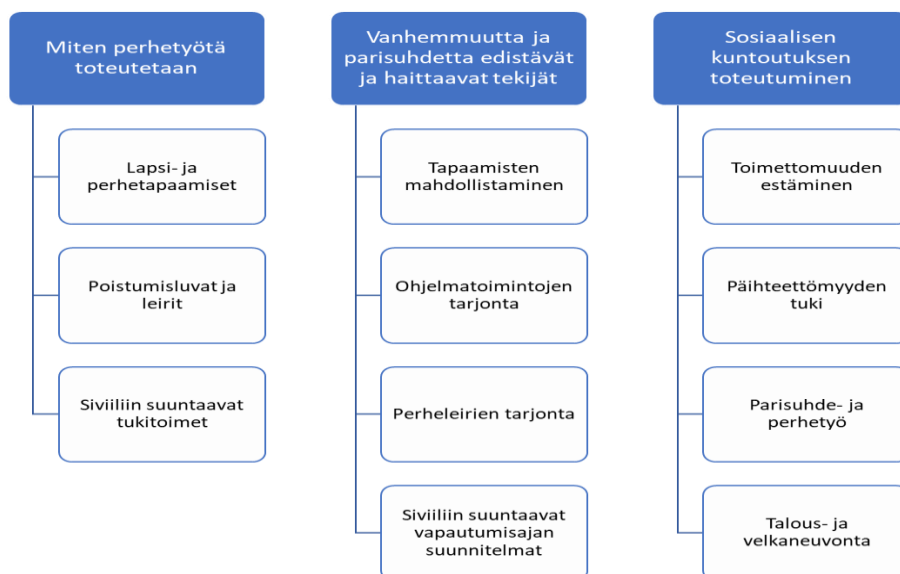
6.2 Tutkimuksen analysointi

Tutkimuksen ydinasiana on kerätyn aineiston analysointi, tulkinta ja johtopäätösten teko. Analyysivaiheessa tutkijoille selviää, minkälaisia vastauksia tutkimusongelmaan saadaan. Aineiston analysointi voidaan jakaa kolmeen päävaiheeseen, jotka ovat; tietojen tarkastus ja paikkansa pitävyys, tietojen täydentäminen sekä aineiston järjestäminen tiedon tallennusta varten. Usein ajatellaan, että aineiston analysointi alkaa sen jälkeen, kun tarvittava määrä aineistoa on kerätty ja järjestetty. Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa voidaan kerätä monissa eri vaiheissa ja rinnakkaisin menetelmin (haastatteluin ja havainnoiden), joten analyysia ei tehdä yhdessä vaiheessa vaan pitkin tutkimusprosessia. (Hirsjärvi ym. 1997, 216-218.)

Aineistoa voidaan analysoida monin eri tavoin, mutta karkeasti analyysitavat voidaan jaotella kahden osaan, selittämiseen ja ymmärtämiseen pyrkiviin lähestymistapoihin. Selittämiseen pyrkivässä lähestymistavassa aineistoa analysoidaan usein tilastollisesti ja ymmärtämiseen pyrkivässä lähestymistavassa aineistoa tarkastellaan laadullisesti. Laadullista aineistoa on mahdollista käsitellä esimerkiksi sisällönerittelyllä, teemoittelulla ja tyypittelyllä. Tärkeää on valita sellainen analyysitapa, joka parhaiten tuo esiin vastaukset tutkittavana olevaan ongelmaan tai ilmiöön. (Hirsjärvi ym. 219.) Sisällönanalyyseissa ei tarvitse analysoida kaikkea tietoa. Analyysi on riittävää, kun vastaukset tutkimuksen tarkoitukseen ja tutkimustehtäviin löytyvät. (Kylmä ja Juvakka, 112–113.).

Tutkimuksemme analyysivaihe oli prosessinomainen. Jokaisen haastattelukerran jälkeen aineisto puhtaaksikirjoitettiin ja vastauksista tehtiin yhteenvetoa. Haastatteluiden puhtaaksi kirjoittaminen välittömästi haastatteluiden jälkeen oli tärkeää, jotta vankien vastaukset eivät vääristy muun tutkimusprosessin aikana. Kaikkien haastatteluiden jälkeen aloimme kartoittaa perhetyöhön ja palveluohjaukseen liittyviä teemoja. Teemat rakentuivat tämän lisäksi tutkimuskysymyksiä vastauksina, jolloin eroavaisuudet ja sankaltaisuudet alkoivat nousta esille. (Tuomi ja Sarajärvi, 105-108.) Tutkimuskysymysten avulla syntyneet vastaukset alkoivat luoda jäsenystä (Mts. 93). Teemoittelimme vastaukset värikynillä, jotta toistuvasti samat aiheet nousisivat selkeämmin esille.

Pääteemat olivat: miten perhetyötä toteutetaan vankilassa, vanhemmuutta ja parisuhdetta edistävät ja haittaavat tekijät, sekä sosiaalisen kuntoutuksen toteutuminen. Lopuksi jäsentelymme avulla mahdollistui alateemojen löytäminen sekä toistuvuus vastauksissa. Tässä vaiheessa täsmensimme useaan otteeseen teemoittelun vastaamista tutkimuskysymykseemme ja rajasimme vastaukset vastaamaan aihealuetta sekä kohderyhmää. Pelkistämävaiheessa pääteemojen alle ryhmittelimme aiheista esiintyviä vastauksia, jotka toimivat teemoittelun alagategorioina. Esittelemme alla abstrahointi kaaviossa (kuva 4) esiintyneet alagategoriat sekä niiden pohjalta syntyneet tutkimustulokset kappaleessa 5.3.

Kuva 4. Abstrahointi kaavio (Rissanen ja Karppinen 2017).

6.3 Tutkimuksen tulokset

Olemme jaotelleet tutkimustulokset aineiston analyysissä esiintyneiden teemojen mukaisesti, jotta haastatteluiden perusteella esiin nousseet asiat ovat selkeämmin tulkittavissa. Tutkimustulokset olemme otsikoineet esille nousseita aihealueita käsitteleviksi ja tutkimuksen tuloksista saimme vastaukset myös esitettyihin tutkimuskysymyksiin.

6.3.1 Miten perhetyötä toteutetaan Kuopion vankilassa

Vastausten perusteella vankilan perhetyötä toteutettiin mahdollistamalla lapsi- ja perhetapaamisia. Haastattelujen mukaan tapaamisten merkitys korostui, koska poistumisluvat olivat vaikeammin saatavissa. Yhteydenpito puhelimitse oli myös merkittävässä asemassa. Vapauttamisyksikön vastauksissa siviiliin suuntaavat tukitoimet sekä poistumisluvat olivat selkeänä painopisteenä perhetyön toteutumiselle.

Perhetapaamiset olivat vastaajille tärkeitä ja ne nähtiin hyvänä mahdollisuutena selvittää myös perheen sisäisiä keskeneräisiä asioita. Parisuhde- ja perheleireistä oli vangeilla hyviä kokemuksia ja leireillä tarjottu parisuhde- ja perheterapia koettiin tarpeellisina. Perheleiri oli ollut yksi merkittävimmistä kokemuksista vankeusaikana erälle vastaajista. Osallistuminen perheleirille oli auttanut häntä kohtaamaan pelkojaan ja hän koki saaneensa apua sekä isän rooliin, että puolisona toimimiseen.

6.3.2 Vanhemmuutta ja parisuhdetyötä edistävät tekijät

Useat vangit kokivat tuomion aiheuttaneen merkittäviä seurauksia itselle, omaisille ja uhreille. Vankeus oli antanut aikaa korjata tilanteita ja se nähtiin myös päätepysäkinä monelle ongelmalle. Perhetyön toteuttaminen vapautumista tukevana toimenpiteenä nähtiinkin tarpeellisena. Lähes kaikki haastateltavat kokivat saavansa jollakin tavoin apua perheeltään. Perhe koettiin erityisen tärkeänä motivaationa muutoksen säilymisessä. Isä-lapsi päiviä, perhepäiviä ja leirejä toivottiinkin lisää. Eräs haastateltavista toivoi myös mahdollisuutta yön yli toteutettaviin tapaamisiin vankilassa.

Vapauttamisyksikköön tai avovankilaan pääsy nähtiin tärkeänä edesauttajana siviiliin siirtymisessä ja vanhemmuuden tukena. Vastaajista neljä hyväksyi koevapaudessa tapahtuvan kontrollon tuomioon kuuluvana pakotteena. Kolme vastaajaa koki rangaistus muodon hyvänä. Tukipartion tapaaminen perheleirillä oli ollut vastaajan mielestä hyvä keino saada lisätietoa vapauden valvonnasta. Yksi vastaaja mainitsi saavansa partiolta luottamusta ansaitusti ja työntekijät koettiin mukavina. Vastaavasti yksi haastateltava ei kokenut kotona käyntiä lainkaan tarpeellisena. Tukipartion kotikäynteihin toivottiin mahdollisuutta valmistautua.

Vapauttamisyksikössä ja valvontarangaistuksen aikana käytettävää seuranta-apua toivottiin laajemmin hyödynnettäväksi. Haastateltavien mielestä koevapaus tukee päihitteettömyyttä ja rikoksettomuutta sekä estää laitostumista. Koevapaudessa tukipartion kontrollointi nähtiin tuomioon kuuluvana asiana. Koevapaus nähtiin tarpeellisena normaalin elämään kytkeytymisenä ja mahdollisuutena

rakentaa omia rutiineja vapaudessa. Yksi vastaajista ei kokenut saavansa lainkaan tukea koevapauteensa ja hän näki tukipartion roolin vain päihdetestien kontrolloijina.

6.3.3 Vanhemmuutta ja parisuhdetyötä vaikeuttavat tekijät

Parisuhdeasioiden hoitoon tarjottavaa apua kaivattiin. Kuopion vankilassa ei haastatteluhetkellä ollut tarjolla ohjelmatoimintoja parisuhdeasioiden hoitoon. Toive perhetilanteen säilymisestä vankeudesta huolimatta oli voimakasta, vaikka osa vangeista koki puolison tai perheen huomioon ottamisen haastavana. Palaaminen perhe-elämään vankilassa olon jälkeen koettiin vaikeana. Eräs haastateltava kertoi tulleen isäksi vankeusaikana ja koki haastavana arjen aloittamisen pitkän vankeustuomion jälkeen. Hänen tulisi osata huomioida perheen muut jäsenet ja hän kuvasikin vankeuden tukevan voimakkaasti itsekkyyttä, jolloin näki tilanteensa ristiriitaisena. Hän kertoi myös haastavana selviytymisen isänä ja puolisona, ollessaan ensikertalainen näissä asioissa.

Perhesuhteiden hoito koettiin vaikeana myös kalliiden puheluiden vuoksi, rajatut puhelinajat toivat lisähaasteita yhteydenpitoihin. Vankilan puhelinliittymä tulisi haastateltavien mielestä kilpailuttaa. Puhelut ovat merkittävä yhteydenpidon väline myös virallisten asioiden hoitamiseen ja rangaistusajan suunnitelmien tavoitteiden täyttämiseen, esimerkiksi velkaneuvontaan pääsy oli vaikeaa. Taloudelliset haasteet nousivat esille muutamissa haastatteluissa, elinkustannusten nousu suhteessa työtuloihin ei vankilassa heidän mielestään enää kohtaa ja ovat osaltaan vaikuttamassa esimerkiksi puhelujen mahdollistumiseen.

Rikoksesta aiheutuneet korvaukset, aiemmat velkaantumiset ja työttömyys asettivat haasteita perhe-elämään ja vapautteen siirtymiseen. Eräs vangeista kertoi huolestaan suorittaa korvausten maksua pitkän tuomion aikana. Hän sai perheen vankeusaikana ja toivoi taloudellista vakautta vapauduttuaan. Tämän hän kuitenkin koki mahdottomana, koska mahdollisuutta hankkia elantoa korvausten maksamiseksi ei vankilassa ollut. Hän kuvasi tulevaisuuttaan siten, että vuosikymmenien ajan joutuu taistelemaan taloudellisten vaikeuksien saattamana ja mahdollisuudet omaisuuden hankkimiseksi tulevalle sukupolvelle ei toteudu.

Useat haastateltavat toivoivat perhe- ja lapsitapaamisia pidempikestoiseksi. Tällä hetkellä lapsitapaamisen aika on lähes poikkeuksetta 45 minuuttia, riippumatta omaisten matkaan käytetystä ajasta. Myös tapaamisajankohdat ovat ennalta tarkkaan määriteltäviä. Vangit ilmaisivatkin joustamattomuutta ajatuksella, Rikosseuraamuslaitoksen ajattelevan ”omaisten olevan joutilaita”. Esimerkiksi työssäkäyvillä omaisilla on haasteita päästä tapaamisin tiettyinä aikoina. Lisäksi lapsitapaamistiloihin toivottiin parannuksia, kuten lapsiystävällisempiä huoneita ja uusia leluja. Lapsi- ja perhetapaamisten keston vangit toivoivat harkinnan käyttöä, erityisesti pitkämatkalaisten ja työssäkävijöiden suhteen. Vangit ehdottivatkin lapsi- ja perhetapaamisten yhdistämistä, jolloin tapaamiset toteutuisivat harvemmin, mutta olisivat yhdellä kertaa pidempikestoisia.

6.3.4 Sosiaalisen kuntoutukseen vaikuttavat tekijät

Kuopion vankila koettiin hyvänä ja rauhallisena yksikkönä. Tätä vangit perustelivat sijoittelujen onnistuneisuudella. Lähes puolet haastateltavista pitivät henkilökuntaa hyvänä ja vartijoita asiallisina. Yhteistyö vankilan henkilöstön kanssa koettiin sujuvana. Vankien näkemyksen mukaan asiaan vaikuttavana tekijänä oli vankilan johtajan toimintatapa, joka heijastuu muun henkilöstön toimintaan ja näin ollen myös vankien kohtaamiseen. Arviointikeskuksen (ARKE) toiminta, rangaistusajan suunnitelmien laatijana sai kritiikkiä useammalta vangilta. Lausunnot koettiin vaillinaisesti toteutettuna ja henkilökohtaiset keskustelut puutteellisina. Kuntoutuksen näkökulma korostui, mutta se ei kuitenkaan toteutunut haastateltavien mielestä toivotulla tavalla. Muutama vanki koki tulleeensa kohdelluksi mielivaltaisesti ja väärinymmärretyksi.

Vastaajien mielestä oma motivaatio ja halu muutokseen lähtee itsestä. Oman motivaation lisäksi vapautteen suuntavan toiminnan koettiin tukevan vanhemmuutta. Eräs vanki kertoi saamastaan pitkästä tuomiosta, jonka seurauksena oma päätös asioiden muuttumisesta oli voimistunut ja halu vastaanottaa apua vankilasta vahvistunut. Niinpä aiemmin läpikäyty ja tarpeettomana koettu ohjelmatoiminta Viisi keskustelua muutoksesta (VKM), olikin saanut nyt voimakkaan merkityksen ja motivaation suorittaa sen uudelleen. Omasta halusta aloitettuna hän toivoi sen todella tuovan muutoksia elämään.

Hengelliset toiminnot ovat auttaneen joitakin ajatusmaailman muuttumisessa. Moninkertainen tuomiota suorittava vanki kertoi muutoksen lähteneen omasta halusta ja Kristillinen kuntoutusosasto (KRIKU) osasto toimintoineen vauhdittanut tämän toteutumista merkittävästi. Kuntoutusosasto on ollut heille merkittävä suunnan muuttaja. Koston ajatukset, katkeruuden helpottaminen ja ajatusten muuttuminen tekoa kohtaan ovat osaston ohjelmatoimintojen myötä vähentyneet ja tilalle on syntynyt halu välttää rikoksia tulevaisuudessa. Vankilapastorin ja vankilälähetien rooli koettiin merkittävänä. Valtaosan vuorokaudesta vangit viettävät aikaa selleissä ja se koettiin otollisena aikana myös vastaanottaa ja tarvita apua. Muutamissa vastauksissa merkittävänä asiana nähtiin ”taivas tiellä pysymisen” ja sen myötä alkoholinkäytön ja rikolliskierteen estyminen. Eräs vanki kommentoi selviytymistä: ”On tärkeintä hyväksyä itsensä. Voimia tähän saa uskonnosta, perheestä tai jostakin itselle tärkeästä asiasta.”

Muutama vastaajista toi esille internetin käytön puuttumisen. Mahdollisuudet käyttää internettiä toteutuu rajoitetusti vain vapauttamisyksikössä. Esimerkiksi mahdollisuudet verkko-opintoihin, virallisten asioiden hoitamiseen ja sähköiseen yhteydenpitoon perheen kanssa ei toteudu juuri lainkaan. He toivat esille, että sosiaalinen verkostoituminen esimerkiksi kolmannen sektorin toimijoiden kanssa ja mahdollisuudet asunnon etsintään ilman internettiä on vaikeaa.

Opiskelumahdollisuudet vankilassa nähtiin tärkeänä. Ammattiopintoja kaivattiin lisää ja opiskelupaikan turvaaminen koettiin merkittävänä tulevaisuudessakin. Opiskelu koettiin vaikeana toteuttaa, koska vain muutamia kursseja oli mahdollisuus suorittaa kerrallaan ilman verkko-opiskelua. Opiskelu

toteutuu perinteisesti kirjoista opiskelemalla ja verkkomateriaaleja tulostamalla. Vapauttamisyksikössä mahdollisuudet oppisopimus koulutukseen ja muihin opintoihin mahdollistuu paremmin.

Opiskelu ja työtoiminnot nähtiin hyvänä esteenä toimettomuudelle. Toimettomuus taas nähtiin selkeänä päihteidenkäytön lisääjänä johtaen rikollisuuden lisääntymiseen. Rikostaustaisena opiskelu ja työpaikan löytyminen siviilissä koettiin haastavana. Vastaajista peräti seitsemän kokivat työn saannin olevan merkityksellisintä siviilissä selviytymiseen, perheen elannon turvaajana ja uusintarikollisuuden estäjänä. Siviilissä ennaltaehkäisevänä toimintana nähtiin myös säännöllinen elämänrytmi ja harrastukset. Muutamilla oli toiveita seurakuntatyöhön ja vertaistukeen. Kolmannen sektorin toimijana ViaDia nousi merkittävänä yhteistyökumppanina esille. ViaDia on mahdollistanut esimerkiksi työ- sekä työkokeilupajia vangeille.

Päihdehoitoa ja mielenterveyspalveluja toivottiin lisää. Vapaudessa selviytyminen oli ollut omista päätöksistä kiinni ja päihteiden käyttö oli yleensä jatkunut. Vankeusaikana päihteettömyyden tukeminen koettiin tarpeellisena. Monet kokivat terveyden, hyvinvoinnin ja kunnan parantuneen vankeusaikana. Esimerkiksi vieroitusoireiden jälkeen olotila oli alkanut kohentua pikkuhiljaa. Eräs haastateltava kertoi omakohtaisen kokemuksensa siitä, kuinka vapaudessa ihmiset hoitavat oireitaan päihteillä ja vankilaan joutuessaan heiltä katkaistaan päihteiden käyttö kerralla. Tämän seurauksena vieroitusoireet ovat kovia ja psyykinen koettelemus sietämätöntä. Usein vieroitusoireiden pelossa vankilassa ”lääkitään oireita” oma-aloitteisesti vieroitusoireista selviytyäkseen. Yksi suurimpia haasteita vankilasta vapautumiselle oli päihteettömyyden säilyminen, johon haastateltavat kokivat omalla motivaatiolla olevan suurin vaikutus.

6.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyöltä odotetaan rehellisyyttä ja luotettavan tiedon paikkansapitävyyttä. Opinnäytetyön luotettavuus ja tulosten uskottavuus edellyttävät hyviä tutkimuskäytänteitä. Eettisesti hyvä tutkimus edellyttää, että tutkimuksen teossa käytetään hyviä tieteellisiä käytäntöjä (Hirsijärvi ym. 1997, 23.).

Tutkimusten lähtökohtana tulee olla ihmisarvon ja tutkimukseen osallistuvien itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen. Lähtökohtaisesti osallistujat saavat itse valita, haluavatko osallistua tutkimukseen. Epärehellisyyttä tulee välttää kaikissa tutkimusprosessin vaiheissa. Epärehellisyydellä tarkoitetaan sitä, ettei esimerkiksi toisen tekstiä plagioida, tutkimustuloksia ei keksitä, kaunistella tai yleistetä, eikä raportointi saa olla harhaanjohtavaa tai puutteellista. (Hirsijärvi ym. 25–26).

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta voidaan arvioida uskottavuudella, vahvistettavuudella, reflektiivisyydellä ja siirrettävyydellä. Tutkimustulosten on vastattava osallistuneiden henkilöiden käsityksiä tutkittavasta kohteesta. Vahvistettavuudella varmistetaan, että toinen tutkija voi seurata prosessia pääpiirteissään ja toteuttaa vastaavanlaisen tutkimuksen omanaan. Tutkijan on myös oltava tietoinen omasta asemastaan tutkijana. Tutkijan on arvioitava tutkimukseen vaikuttavat tekijät ja raportoitava niistä. Tutkimustuloksia tulee voida siirtää vastaaviin tutkimuksiin myös jatkossa. (Kylmä ja Juvakka 2007, 127–129).

Eettisyys ilmenee tutkimukseen osallistuvien suhtautumisessa asioihin, joita he tutkimusprosessin aikana kohtaavat. Sosiaalialan ammattieettiset periaatteet ohjasivat meitä tutkimusta toteuttaessa, sillä vangit ovat yhteiskunnalliselta asemaltaan heikommassa asemassa. Sosiaalialan työssä korostuu velvoite asettua heikompiosaisten puolelle ja tukea heitä vaikeissa elämäntilanteissa (Talentia Ry 2017, 5). Eettisten periaatteiden taustalla vaikuttavat myös lait ja säännökset, jotka antavat osittaiset raamit toteuttavat tutkimusprosessia. Tutkimuksen eettisyys ja paikkansapitävyys ovat tärkeää toimeksiantajallemme, Rikosseuraamuslaitokselle. Epäasiallinen käyttäytyminen, virheellinen raportointi ja eettisesti epäluotettava tutkimus voi pilata toimeksiantajan maineen. Lisäksi Rikosseuraamuslaitoksen kanssa tehtävä yhteistyö vaatii tarkkoja lupa-asioiden selvittelyjä sekä erityistä tarkkaavaisuutta henkilötietojen salassapitoon.

Tutkimusaiheen valinnassa on tärkeää pohtia sen oikeutusta. Jos tutkimuksen tekijä löytää tutkimattoman alueen inhimillisen elämän ilmiöistä, tutkimukselle on löydettävä perustelut laajemmasta tietoperustasta. Tutkimusaiheen eettisen oikeutuksen pohdintaan kuuluu lisäksi tutkimusongelmien pohjana olevien arvojen pohtiminen sekä tutkimuksella tuotettavan tiedon merkityksen arvioiminen oman tieteenalan ja yhteiskunnan kannalta (Kylmä ja Juvakka 2007, 144). Aiheemme valinta toteutui opintojen aikana tehtyjen projektien pohjalta, jolloin palveluohjauksen ja perhetyön tarve nousi vangeilta itseltään esille. Tarve meidän tutkimuksen toteuttamiseen syntyi asiakaslähtöisesti ja oli näin ollen eettisesti hyväksyttävä.

Prosessinomaisen toteutuksemme vuoksi, tutkimuskysymysten laadintaan vaikuttivat opintojemme aikana Rikosseuraamuslaitoksen kanssa yhteistyössä toteutetut tehtävät. Palveluohjauksen opintojakson aikana tehty ensimmäinen vankien haastattelu, innoitti meitä käyttämään samaa kyselylomaketta myös perheellisten vankien haastattelussa. Tällä tavoin vahvistimme jo saatuja tutkimustuloksia ja lisäsimme tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimusosiossa hyödynnetyt haastattelut perustuivat ehdottomaan vapaaehtoisuuteen. Tutkimustulokset olivat vastaajien henkilökohtaisia ajatuksia, mielipiteitä ja kokemuksia, jonka vuoksi niitä ei suoraan voida yleistää. Määrällisesti kattava haastateltavien joukko tekee tutkimustuloksista kuitenkin laadullisesti hyväksyttävän.

Tutkimusanalyyssissä nostimme esille teemat, jotka toistuivat haastatteluiden vastauksissa ja rajasimme ne aihealuetta vastaavaksi. Tutkimuksen luotettavuutta vahvistettiin pitäytymällä aineistoa analysoidessa mahdollisimman lähellä haastateltavien omia tulkintoja. Opinnäytetyön tavoitteena onkin ollut vankien käsitysten ja kokemusmaailman totuudenmukainen kuvaus perhetyöhön liittyen.

Haastattelut aikataulutettiin osastojen toimintojen mukaisesti siten että haastattelutilanne olisi mahdollisimman häiriötön. Tästä huolimatta ensimmäinen haastattelu vankilan puolella keskeytyi kahden kertaan ja oli loppu tulokseen vaikuttavana tekijänä siten, että haastatteluaika oli tavanomaista pidempi. Loppujen haastattelujen osalta nämä häiriötilanteet pyrittiin välttämään tarkemmalla henkilökunnan informoinnilla.

Tutkimuksestamme tekee merkittävän ainutkertaisuus, jossa asiakkaan vankeusprosessin toteutusta esitetään vankien näkemysten kautta. Haastatteluaineiston kattava määrä antaa tutkimuksemme enemmän tarkasteltavia tuloksia ja vahvistaa jo esille tulleita näkökulmia. Tutkimuksemme on myös yhteiskunnallisesti merkittävä edistäen vankien vanhemmuutta. Vangin lapset ovat rakentamassa omaa yhteiskunnallista asemaansa ja se, kuinka heidän tarpeisiinsa vastataan nyt, voi vaikuttaa oleellisesti lapsen tulevaisuuteen sukupolvien välisen rikolliskiirteen katkaisussa.

7 POHDINTA

Rikosseuraamuslaitokselle perhetyön kehittäminen ja lapsinäkökulmien edistäminen ovat tärkeitä tavoitteita. Opinnäytetyön edistyessä tutustuimme laajasti Rikosseuraamuslaitoksen käytäntöihin ja menetelmiin toteuttaa perhetyötä vankiloissa. Organisaatiossa on tutkittu lapsi- ja perhetyön käytäntöjä sekä paneuduttu lasten oikeuksien ja lainsäädännön toteutumiseen. Esimerkiksi vuonna 2003 Rikosseuraamuslaitoksen perhetyöryhmä julkaisi raportin vankilan perhetyön kehittämisen kohteista sekä vuonna 2013 julkaistiin Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjaukset.

Perhetyöryhmän mietinnössä (2003, 81) esitetään, että perhesuhteiden tulee olla tärkeä osa vapautumissuunnitelmaa. Haastateltavat perheelliset vangit kokivat arviointikeskuksen lausunnot riittämättöminä ja toiminta sai osakseen kritiikkiä. Perhetyötä ei haastateltujen vankien mukaan huomioida tarpeeksi rangaistusajan suunnitelmia laadittaessa ja siksi perhesuhteiden edistämisen näkökulma jääkin osittain puuttumaan rangaistusajan tavoitteista. Perhetyöryhmän lausunnoissa sekä lapsi- ja perhetyön linjauksissa painotetaan, että vanhemmuuden taitojen kehittäminen ja lapsinäkökulman edistäminen ovat ensiarvoisen tärkeitä. Isossa organisaatiossa muutokset tapahtuvat hitaasti ja tutkimuksemme osoitti, että perhetyön ja lapsinäkökulmien kehittämisessä on yhä parannettavaa.

Tutkimuksia perhetyöstä suomalaisissa vankiloissa on tehty aiemminkin, joten opinnäytetyömme tutkimustulokset vahvistavat jo aikaisempaa tietoperustaa. Esimerkiksi Pellonpää ja Peräläisen (2013) opinnäytetyö ”Saa halata” käsittelee vankilan perhetyötä, perheen ja lapsen näkökulmasta. Työn toimeksiantajana oli Kriminaalihuollon tukisäätiö. Pellonpään ja Peräläisen opinnäytetyön tutkimustuloksista käy ilmi, että vankiloiden välillä on suuria eroja tapaamiskäytännöissä, lapsiystävällisyydessä ja perhetyön toteuttamisessa. Avovankiloihin oltiin yleisesti tyytyväisempiä kuin suljettuihin vankiloihin. Perheet pitivät tärkeänä lapsen ja vankeudessa olevan vanhemman välisen suhteen säilymistä ja tapaamisten lisäksi toivottiin myös muita perhetyön muotoja. (Pellonpää ja Peräläinen 2013.)

Myös Elina Mäkelä on pro gradu- tutkielmassaan (2014) ” Vankien vanhemmuuden tukeminen ja vankien lasten huomioiminen vankilasosiaalityössä” perehtynyt vankiloissa tapahtuvaan perhetyöhön. Mäkelä haastatteli vankiloissa työskenteleviä sosiaalityöntekijöitä vankien vanhemmuuden tukemisesta ja vankien lasten huomioimisesta vankilatyössä. Mäkelän tutkimukset osoittavat, että vankilan sosiaalityöntekijät tekevät paikoin tiivistäkin yhteistyötä tukemalla siviilissä olevia perheitä, mutta resurssi- ja aikapula sekä yhteiskunnallisiin rakenteisiin liittyvät epäkohdat tuovat haasteita ja leimaavat vankilassa toteutettavaa vanhemmus- ja perhetyöskentelyä. (Mäkelä 2014.)

Opinnäytetyömme osoitti, että vangin ja tämän perheenjäsenten yhteydenpidon mahdollistamisella ja monipuolisilla perhetyön menetelmillä on merkittävä vaikutus vangin motivaatioon ja rikoksettoman elämän tukemiseen. Perhe on usein vangille siviilissä oleva voimavara, joka auttaa jaksamaan vankilan arkea ja tukee sosiaalista kuntoutusta. Perhetyön edistämisen näkökulman puuttuminen Rikosseuraamuslaitoksen strategisista tavoitteista (2011–2020) herätti meidät pohtimaan konkreettisia mahdollisuuksia vaikuttaa Kuopion vankilassa tapahtuvaan perhetyöhön.

Tutkimustulosten esittämisessä pidimme haastatteluun osallistuneiden vankien kokemusten ja omien mielipiteiden esiin tuomista tärkeänä ja huomionarvoisena. Toivomme, että jatkossa perhetyön näkökulmia edistettäisiin tavoitteellisesti koko organisaatiota koskevissa linjauksissa. Monipuolisilla perhe- ja parisuhdetyön menetelmillä voidaan lisätä vankien hyvinvointia merkittävästi, edistää vangin palaamista yhteiskuntaan ja ennaltaehkäistä vangin perhesuhteissa ja parisuhteissa esiintyvää kuormitusta. Lisäksi on hyvä muistaa lapsen edun toteutuminen ja tämän mahdollisuudet tavata vankilassa olevaa vanhempansa.

Henkilöstömitoitukset ja resurssit vaikuttavat organisaatioissa tapahtuvaan työhön. Rikosseuraamuslaitos hyötyy seurakunnan kanssa tehtävästä yhteistyöstä, koska yhteistyötä tiivistämällä resurssit perhe- ja parisuhdetyön tekemiseen lisääntyvät. Perhepäivien malli on valtakunnallisesti varsin käytökelpoinen ja muutamissa vankiloissa perhepäiviä jo järjestetäänkin. Päivän mittaisten perhetapaamisten järjestäminen resurssien ja ajankäytön vuoksi on perheleireihin verrattuna helpompaa. Seurakunnilla on usein myös perhetapaamisiin soveltuvia tiloja, kuten leirikeskuksia ja seurakuntataloja, joissa perhepäiviä on mahdollisuus viettää vankilan ulkopuolella. Lisäksi Perheasiainneuvottelukeskukset ovat valtakunnallisia ja heidän sekä vankiloiden välinen yhteistyö on mahdollista järjestää paikkakunnasta riippumatta.

Opinnäytetyön yhtenä tavoitteena oli syventää omaa osaamistamme ja tietymystämme rikosseuraamuslalla työskentelystä. Teoriaosuuteen oli kattavasti tietoa saatavilla Rikosseuraamuslaitoksen verkkosivuilta ja lainsäädännöstä. Myös perhetyöhön liittyvää kirjallisuutta ja nettiaineistoa oli paljon hyödynnettävissä. Teoreettisen viitekehyksen löytyminen oli alkuun haastavaa, mutta tutkimusprosessin edistyessä isän ja lapsen välisen suhteen tarkastelu tuntui luontevimmalta vaihtoehdolta. Kiintymyssuhdeteorian esittäminen oli mielestämme oikea ratkaisu isä-lapsi-suhteen kehittymisen esiin saattamiseksi. Ilman riittävää perehtymistä lainsäädäntöön, vankilan tapaamiskäytäntöihin, perhetyön muotoihin ja lasten oikeuksiin, kokonaisuuden hallinta olisi ollut mahdotonta. Vankeuteen liittyviin asioihin perehtyminen auttoi käsittämään vangin maailmaa byrokratian kiemuroissa ja toi ilmi haasteita, joita vankilan henkilöstö työssään kohtaa.

Perhepäivien järjestäminen ja konkreettinen vaikuttaminen perhetyön menetelmiin auttoivat käsittelemään laajaa teoriapohjaa. Moniammatillinen verkostotyöskentely yhteistyössä vankilan henkilöstön, Diakoniakeskuksen ja Perheasiain neuvottelukeskuksen kanssa vahvisti omia valmiuksiamme työskennellä palveluohjauksellisella otteella ja sosiaalialan asiantuntijana. Työskentelimme tavoitteellisesti ja systemaattisesti. Uutta vastaavanlaista tutkimusta toteuttaessa, kohdentaisimme haastattelulomakkeessa esitettävät kysymykset puhtaasti perhetyötä käsitteleväksi. Näin tutkimustuloksissa perhetyön näkökulmia saataisiin kattavammin esille. Opinnäytetyön kirjoitusprosessia olisimme voineet työstää enemmän fyysisesti yhdessä. Lopputulokseen olemme kuitenkin tyytyväisiä ja oppimiskokemuksena opinnäytetyöprosessi on ollut varsin mielenkiintoinen. Toteutuksen prosessiomaisuus ja projektien vetäminen isossa ja toimintatavoiltaan jäykässä organisaatiossa on ollut haastavaa, mutta antoisaa. Erityisen tärkeää meille on ollut vankien kokemusmaailman ja mielipiteiden esiintuominen.

Tutkimuksemme oli myös ajankohtainen, sillä Ensi- ja turvakotien liitto on aloittanut kehittämishankkeen ”Vanhempi vankilan portilla” (2017–2019) jonka tavoitteena on kehittää vankien ja heidän perheidensä kanssa tehtävää yhteistyötä erityisesti ehdonalaiseen vapauteen siirryttäessä. Lisäksi hankkeen tarkoituksena on rakentaa viranomais- ja järjestöverkostoja paremmin vankiperheiden hyvinvointia tukemaan. (Hellstén & Kotkamo 2017.) Hankkeen toteuttaa Ensi- ja turvakotien liitto yhteistyössä Kanta-Hämeen perhetyö ry:n, Kuopion ensikotiyhdistys ry:n ja Lahden ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n kanssa. Yhteistyökumppaneina ovat myös Rikosseuraamuslaitos, Kriminaalihuollon tukisäätiö KRITS ja Vankien Omaiset VAO ry. (Ensi- ja turvakotien liitto s.a.) Meillä onkin nyt mahdollisuus jakaa tutkimustuloksiamme heille ja mielenkiinnolla jäämme odottamaan mitä hanke tuo tullessaan rikosseuraamusalalle ja vankiloissa tapahtuvaan perhetyöhön.

Lopuksi haluamme esittää erään vangin runon, joka mielestämme kiteyttää perheen ja lähiomaisen merkityksen vankeuttaan suorittavan näkökulmasta.

”Sängyllä makaan ja kirjettä rustaan, mieli täynnä ikävää, erossa olon tuskaa.

Elämää silti kaikki tää on, ei tahdo olla ikuisesti onneton.

En anna murheen mieltäni latistaa, aika nousta ylös, niskasta ravistaa.

Vielä minä kotoa aamulla herään ja sylini lämmöstä huomaan mä erään.

Kurjaa on puhua ikävistä aiheista, mutta yhdessä selvittäään aivan kaikesta.”

(Wizard 2015-03-18.)

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

ASETUS LAPSEN OIKEUKSISTA = ASETUS LAPSEN OIKEUKSIA KOSKEVAN YLEISSOPIMUKSEN VOIMAANSAATTAMISESTA SEKÄ YLEISSOPIMUKSEN ERÄIDEN MÄÄRÄYSTEN HYVÄKSYMISESTÄ ANNETUN LAIN VOIMAANTULOSTA. L 60/1991. Lainsäädäntö. Finlex. [Viitattu 2017-05-08.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060>

BLESSING, Michelle s.a. Meaning of family [verkkodokumentti]. Lovetoknow. [Viitattu 2017-06-19.] Saatavissa: <http://family.lovetoknow.com/about-family-values/meaning-family>

BROBERG, Anders, ALMQVIST, Kjerstin ja TJUS, Tomas 2005. Kliininen lapsipsykologia. Helsinki: Edita Prima Oy.

DANIELS, Charles, GARFIELD, Craig ja PLESS, Albert 2017. Healthy Fathers, Healthy Families [verkkojulkaisu]. Fatherhood.gov. [Viitattu 2017-09-14.] Saatavissa: <https://www.fatherhood.gov/content/healthy-fathers-healthy-families>

FONTAINE, Jocelyn, CRAMER ja PADDOCK, Lindsey 2017. Importance of Parenting Activities for Fathers [verkkojulkaisu]. Urban institute. [Viitattu 2017-09-14.] Saatavissa: https://www.acf.hhs.gov/sites/default/files/opre/responsible_parenting_brief_508.pdf

HELLSTÉN, Sari ja KOTKAMO, Pirjo 2017. Vanki on usein myös isä tai äiti [verkkodokumentti]. Ensi- ja turvakotien liitto. [Viitattu 2017-08-18.] Saatavissa: <https://ensijaturvakotienliitto.fi/blogi/vanki-usein-myos-isa-aiti/>

HIRSJÄRVI, Sirkka, REMES, Pirkko ja SAJAVAARA, Paula 2008. Tutki ja kirjoita. 13. osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

HUTTUNEN, Jouko 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Jyväskylä: PS-kustannus.

HOLMSTRÖM, Kaisa 2012. Isien osallistumisesta hyötyy koko perhe [verkkodokumentti]. Väestöliitto. [Viitattu 2017-06-26.] Saatavissa: <https://www.perheaikaa.fi/jutut/lapsi-perheessa/isyyis/isien-osallistumisesta-hyotyy-koko-perhe/>

HYPÈN, Kimmo 2015. Vankeusajan suunnittelu ja yhdyskuntaseuraamukset [verkkojulkaisu]. Kriminaalihuollon tukisäätiö [Viitattu 2017-06-08]. Saatavissa: http://www.porttivapauteen.fi/tietoa/tietopankki/2463/vankeusajan_suunnittelu_ja_yhdyskuntaseuraamukset

IHALAINEN, Jarmo ja KETTUNEN, Terttu 2016. Turvaverkko vai trampoliini. 10. painos. Helsinki: Sanoma Pro oy.

ISYYSLAKI. L 11/2015. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2017-07-23.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150011>

JANHUNEN, Tarja ja PAUNI, Reetta 2013. Isän merkitys lapselle ja isyyden merkitys miehelle. Kadonneiden isien maa? -seminaari [verkkojulkaisu]. Yhden vanhemman perheiden liitto. [Viitattu 2017-06-26.] Saatavissa: http://www.yvpl.fi/fileadmin/tiedostot/Isaen_merkitys_lapselle_ja_isyyden_merkitys_miehelle_Sinkkosen_luennosta.pdf

JONES, Adele D, GALLAGHER, Bernard, MANBY, Martin, ROBERTSON, Oliver, SCHÜTZWOHL, Matthias, BERMAN, Anne H, HIRSCHFELD, Alexander, AYRE, Liz, URBAN, Mirjam ja SHARRATT Kathryn 2012. Children of Prisoners: Interventions and Mitigations to Strengthen Mental Health (COPING) project [verkkojulkaisu]. Children of prisoners. [Viitattu 2017-09-13.] Saatavissa: <http://childrenofprisoners.eu/wp-content/uploads/2013/12/COPINGFinal.pdf>

JÄRVINEN, Ritva, LANKINEN, Aila, TAAJAMO, Terhi, VEISTILÄ, Minna ja VIROLAINEN, Arja 2012. Perheen parhaaksi. 2. uudistettu painos. Helsinki: Edita 2012

KRIMINAALIHUOLLON TUKISÄÄTIÖ s.a. Perheleirit [verkkojulkaisu]. Kriminaalihuollon tukisäätiö. [Viitattu 2017-06-20.] Saatavissa: http://www.krits.fi/fin/palvelut/ehja_perhe_toiminta/perheleirit/

KRIMINAALIHUOLLON TUKISÄÄTIÖ s.a.a. Tapaajan opas [verkkajulkaisu]. Portti vapauteen. [Viitattu 2017-06-08.] Saatavissa: http://www.porttivapauteen.fi/laheiset/tapaajan_opas/lue_tama_ensin

KRIMINAALIHUOLLON TUKISÄÄTIÖ s.a.b. Kuopion vankila [verkkajulkaisu]. Portti vapauteen. [Viitattu 2017-06-08.] Saatavissa: http://www.porttivapauteen.fi/laheiset/tapaajan_opas/kuopion_vankila

KRIMINAALIHUOLLON TUKISÄÄTIÖ s.a.c 1.2. Valvotut ja valvomattomat tapaamiset [verkkajulkaisu]. Portti vapauteen. [Viitattu 2017-06-08.] Saatavissa: http://www.porttivapauteen.fi/laheiset/paiva_kerrallaan/laheinen/1._yhteydenpito_vangittuun/1.2._valvotut_ja_valvomattomat_tapaamiset

KRIMINAALIHUOLLON TUKISÄÄTIÖ 2017. Opas vanhemmalle [verkkajulkaisu]. Kriminaalihuollon tukisäätiö. Ehjäperhe- toiminta. [Viitattu 2017-06-08.] Saatavissa: http://www.porttivapauteen.fi/finlebank/1392-Opas_vanhemmalle.pdf

KUHMONEN, Anu 2017-07-07. Rikosseuraamustyöntekijä. [Haastattelu.] Rikosseuraamuslaitos: Kuopion vankila.

KURKI, Leena, KURKI-SUUTARINEN, Matleena ja TARUVUORI, Karoliina 2010. Muurien sisällä. Sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa. Tampere: Tampere University Press.

KUOPION EV.LUT SEURAKUNNAT s.a.a. Perheasiain neuvottelukeskus [verkkajulkaisu]. Kuopion ev.lut seurakunnat. [Viitattu 2017-06-15.] Saatavissa: <http://www.kuopionseurakunnat.fi/yhteystiedot/kuopion-ev.lut.-seurakuntayhtyma/perheasiain-neuvottelukeskus>

KUOPION EV.LUT SEURAKUNNAT s.a.b. Parisuhteelle ja perheelle parhaaksi [verkkajulkaisu]. Kuopion ev.lut seurakunnat. [Viitattu 2017-06-15.] Saatavissa: <http://www.kuopionseurakunnat.fi/apua-ja-tukea/ihmisuhteet>

KYLMÄ, Jari ja JUVAKKA, Taru 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita Prima oy 2007.

LAKI LAPSEN HUOLLOSTA JA TAPAAMISOIKEUDESTA. L 8.4.1983/361. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2017-06-08.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>

LAKI RIKOSSEURAAMUSLAITOKSESTA. L 27.11.2009/953. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2017-06-08.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/2009095>

LARKELA, Pekka 2015. Mitä tarkoittaa uusperhe? [video]. Väestöliitto. [Viitattu 2017-06-08.] Saatavissa: <https://www.perheaikaa.fi/videot/lapsi-perheessa/vanhemmuus/mita-tarkoittaa-uusperhe/>

LASTENSUOJELULAKI. L 13.4.2007/417. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2017-06-08.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

LEHMUSVAARA, Lotta 2015. Vanhemman vankeuden aiheuttamat haitat lapselle [verkkajulkaisu]. Kriminaalihuollon tukisäätiö. [Viitattu 2017-06-28.] Saatavissa: http://www.porttivapauteen.fi/tieto/tietopankki/3195/vanhemman_vankeuden_aiheuttamat_haitat_lapselle

LITMALA, Marjukka 2003. Perhe, parisuhteet, lapset. Kehityssuuntia ja käsityksiä perhe-elämän oikeusoloista. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

MAISTRAATIT s.a. Isyyden tunnustamisen vahvistaminen [verkkajulkaisu]. Maistraatit. [Viitattu 2017-07-23.] Saatavissa: http://www.maistraatti.fi/fi/Palvelut/kotikunta_ja_vaestotiedot/Isyyden-tunnustamisen-vahvistaminen/

MYKKÄNEN, Johanna 2012. Isät kasvatuskumppaneina [verkkajulkaisu]. Väestöliitto. [Viitattu 2017-09-14.] Saatavissa: <https://www.perheaikaa.fi/jutut/lapsi-toiveissa/isyys/isat-kasvatuskumppaneina/>

PAANANEN, Jutta 2017-06-28. Opinto-ohjaaja. [Haastattelu.] Kuopio: Rikosseuraamuslaitos.

- PAAJANEN, Pirjo 2007. Mikä on minun perheeni? [verkkojulkaisu]. Väestöliitto: Väestöntutkimuslaitos katsauksia E30/2007. [Viitattu 2017-06-19.]. Saatavissa: http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/4e9943c2e26738c173ccd1b55998ac14/1505322019/application/pdf/4952500/Perhebarometri%202007_web.pdf
- PAKKOKEINOLAKI. L 806/2011. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2017-08-18.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110806#Lidp451464784>
- PELLONPÄÄ, Pia ja PERÄINEN, Sanna-Kaisa 2013. "Saa halata." Vankilan perhetyö-vankiperheiden puolesta. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala. Opinnäytetyö. [Viitattu 2017-09-13.] Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/58093/Pellonpaa_Pia_Perainen_Sanna-Kaisa.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- PUTNAM-Collins, Penny, GRAVES, Alan-Michael ja BURRIS, LaRon 2017. Working with Child Welfare Agencies to Improve Outcomes for Families Transcript [verkkojulkaisu]. Fatherhood.gov. [Viitattu 2017-09-14.] Saatavissa: [https://library.fatherhood.gov/cwig/ws/library/docs/FAT-HERHD/Blob/114211.pdf?w=NATIVE\(%27TI+ph+is+%27%27%22Working+with+Child+Welfare+Agencies+to+Improve+Outcomes+for+Families.+Webinar+presented+by+the+National+Responsible+Fatherhood+Clearinghouse%27%27,%27%27July+19%27%27,%27%272017.+\[Transcript\].%22%27%27+AND+AUTHORS+ph+like+%27%27National+Responsible+Fatherhood+Clearinghouse%27%27+AND+YEAR+%3D+2017%27\)&upp=0&order=native\(%27year/Descend%27\)&rpp=25&r=1&m=8](https://library.fatherhood.gov/cwig/ws/library/docs/FAT-HERHD/Blob/114211.pdf?w=NATIVE(%27TI+ph+is+%27%27%22Working+with+Child+Welfare+Agencies+to+Improve+Outcomes+for+Families.+Webinar+presented+by+the+National+Responsible+Fatherhood+Clearinghouse%27%27,%27%27July+19%27%27,%27%272017.+[Transcript].%22%27%27+AND+AUTHORS+ph+like+%27%27National+Responsible+Fatherhood+Clearinghouse%27%27+AND+YEAR+%3D+2017%27)&upp=0&order=native(%27year/Descend%27)&rpp=25&r=1&m=8)
- PSYCHENET s.a. Kiintymyssuhdeteoria [verkkojulkaisu]. Psychenet. [Viitattu 2017-06-27.] Saatavissa: <https://psychenet.wordpress.com/mielen-tutkimus-ja-hoito/kiintymyssuhdeteoria/>
- RAUTANEN, Marianne 2015. 4 eri kiintymyssuhteen mallia – ja näin turvallinen suhde syntyy [verkkojulkaisu]. Vauva.fi. [Viitattu 2017-06-27.] Saatavissa: http://www.vauva.fi/artikkelit/lapsi/vauva_ja_taapero/4_eri_kiintymyssuhteen_mallia_ja_nain_turvallinen_suhde_syntyy
- RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2011. Rikosseuraamuslaitoksen strategia 2011–2020 [verkkojulkaisu]. Rikosseuraamuslaitos. [Viitattu 2017-08-22.] Saatavissa: http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/risenasiakirjoja/6A3hglF5q/Risen_strategia_2011-2020.pdf
- RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2013. Lapsi- ja perhetyön linjaukset [verkkojulkaisu]. Rikosseuraamuslaitos. [Viitattu 2017-06-21.] Saatavissa: http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/6G5krDHMF/Lapsi_ja_perhetyon_periaatteet_.pdf
- RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2016a. Kuopion vankilan järjestyssääntö [verkkojulkaisu]. Rikosseuraamuslaitos. [Viitattu 2017-06-08.] Saatavissa: http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/jarjestyssaannot/s7sztUPX5/Kuv_Jarj_saanto_VERSIO_1_2016_17_3__2016.pdf
- RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2016b. Vangit [verkkojulkaisu]. Rikosseuraamuslaitos. [Viitattu 2017-06-28.] Saatavissa: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/tilastot/vangit.html>
- RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2017a. Rikosseuraamuslaitos [verkkojulkaisu]. Rikosseuraamuslaitos. [Viitattu 2017-06-08.] Saatavissa: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos.html>
- RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2017b. Arvot ja strategia [verkkojulkaisu]. Rikosseuraamuslaitos. [Viitattu 2017-06-08.] Saatavissa: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/arvot.html>
- RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2017c. Organisaatio [verkkojulkaisu]. Rikosseuraamuslaitos. [Viitattu 2017-06-08.] Saatavissa: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/organisaatio.html>
- RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2017d. Kuopion vankila [verkkojulkaisu]. Rikosseuraamuslaitos. [Viitattu 2017-06-08.] Saatavissa: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat/kuopionvankila.html>

- RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2017e. Kuopion vankilan vapauttamisyksikkö [verkkajulkaisu]. Rikosseuraamuslaitos. [Viitattu 2017-06-08.] Saatavissa: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikat-jayhteystiedot/vankilat/kuopionvankila/kuopionvankilanavovankilaosastokuva.html>
- RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2017f. Yhdyskuntaseuraamustoimistot. Tukipartio [verkkajulkaisu]. Rikosseuraamuslaitos. [Viitattu 2017-06-08.] Saatavissa: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikat-jayhteystiedot/yhdyskuntaseuraamustoimistot.html>
- RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2017g. Vankeusrangaistukseen tuomittujen sijoittelu ja siirtäminen [verkkajulkaisu]. Rikosseuraamuslaitos. [Viitattu 2017-06-08.] Saatavissa: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/vankeusrangaistukseen-tuomittujensijoittelujasiirtaminen.html>
- RIKOSSEURAAMUSLAITOS 2017h. Poistumislupa [Verkkajulkaisu]. Rikosseuraamuslaitos. [Viitattu 2017-06-08.] Saatavissa: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/yhteydetulkopuolle/poistumisluvat.html>
- RIKOSSEURAAMUSVIRASTO 2003. Perhe muurin toisella puolen [verkkajulkaisu]. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 1/2003. Rikosseuraamusvirasto. [Viitattu 2017-06-21.] Saatavissa: http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-risenjulkaisusarja/kX66Am1fz/1_2003_Perhe_muurin_toisella_puolella.pdf
- SAJAMA, Seppo 1993. Arkipäivän filosofiaa. Kertomus ihmisestä tiedon hankkijana ja arvoratkaisujen tekijänä. Helsinki: Kirjayhtymä.
- SASSI, Tarja ja HUHTIMO, Petra 2006. "Kun perhe lusii." Opas vapaudessa rikostaustaisten henkilöiden ja heidän perheidensä kanssa toimiville [verkkajulkaisu]. Kriminaalihuollon tukisäätiö. Oppaita 1/2006. [Viitattu 2017-09-13.] Saatavissa: http://www.porttivapautteen.fi/filebank/577-Kun_perhe_lusii.pdf
- SAVON SANOMAT 2016. Isällä on iso merkitys lapsen kehitykselle [verkkolehti]. Savon sanomat. [Viitattu 2017-09-21.] Saatavissa: <http://www.savonsanomat.fi/paakirjoitukset/Is%C3%A4ll%C3%A4-on-iso-merkitys-lapsen-kehitykselle/873613>
- SINKKONEN, Jari 1998. Yhdessä isän kanssa. 2. painos. Porvoo: WSOY.
- SINKKONEN, Jari ja KALLAND, Mirjam 2001. Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. 2. painos. Helsinki: WSOY.
- SINKKONEN, Jari 2004. Kiintymyssuhdeteoria. Tutkimus löydöksistä käytännön sovelluksiin [verkkolehti]. Duodemic. [Viitattu 2017-06-27.] Saatavissa: <http://www.terveyskirjasto.fi/xmedia/duo/duo94437.pdf>
- SINKKONEN, Jari 2012. Isäksi ensi kertaa. Helsinki: WSOY.
- SINKKONEN, Jari 2013. Isän merkitys lapselle ja isyyden merkitys miehelle [verkkodokumentti.] Kotisivukone. [Viitattu 2017-06-26.] Saatavissa: https://asiakas.kotisivukone.com/files/pirpana2.kotisivukone.com/tiedostot/koulutukset/jari_sinkkonen_pirpanan_koulutus_27.9.2013.pdf
- SINKKONEN JARI 2015. Kiintymyssuhde on vauvalle elinehto [verkkolehti]. Kaksplus. [Viitattu 2017-06-27.] Saatavissa: <https://www.kaksplus.fi/vauva/vauvan-kehitys/sinkkonen-kiintymyssuhde-hoivaajaan-on-vauvalle-elinehto/>
- STM 2015. Isyyslaki uudistuu vuonna 2016 - isyyden voi tunnustaa jo äitiysneuvolassa [verkkajulkaisu]. Sosiaali- ja terveysministeriö. [Viitattu 2017-07-23.] Saatavissa: http://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/isyyslaki-uudistuu-vuonna-2016-isyyden-voi-tunnustaa-jo-aitiysneuvolassa
- SUONIO, Petra 2011. Kiintymyssuhdemallit [Verkkodokumentti]. Slideplayer. [Viitattu 2017-08-19.] Saatavissa: http://images.slideplayer.fi/41/11290655/slides/slide_25.jpg
- TALENTIA RY 2017. Arki, Arvot ja Etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet [verkkajulkaisu]. Talentia Ry. [Viitattu 2017-08-21.] Saatavissa: <http://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/>

- TERVEYSKIRJASTO 2000. Duodecimin tiedottajapalkinto lastenpsykiatri Jari Sinkkoselle [verkkojulkaisu]. Duodecim. [Viitattu 2017-09-14.] Saatavissa: http://terveyskirjasto.fi/terveysportti/uutis-sorvi_uusi.lue_abstrakti2?iid=421&iprint=3&p_hakusana=
- THL 2015a. Kiintymyssuhteen merkitys ja sen tukeminen [verkkojulkaisu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2017-08-19.] Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/lapset-perheet/pieni-lapsi/kiintymyssuhde#turvaton>
- THL 2015b. Perhetyö [verkkojulkaisu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2017-03-21.] Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>
- THL 2016. Vanhemman vankeusrangaistus [verkkojulkaisu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2017-06-28.] Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/vanhemman-vankeusrangaistus>
- TILASTOKESKUS. s.a.a. Käsitteet. Tutkintavanki [verkkojulkaisu]. Tilastokeskus. [Viitattu 2017-06-13.] Saatavissa: <http://www.stat.fi/meta/kas/tutkintavanki.html>
- TILASTOKESKUS s.a.b. Käsitteet. Vankeusvanki [verkkojulkaisu]. Tilastokeskus. [Viitattu 2017-06-13.] Saatavissa: <http://www.stat.fi/meta/kas/vankeusvanki.html>
- TILASTOKESKUS s.a.c. Käsitteet. Perhe. [verkkojulkaisu]. Tilastokeskus. [Viitattu 2017-06-13.] Saatavissa: <http://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/perhe.html>
- TUOMI, Jouni ja SARAJÄRVI, Anneli 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. 2.painos. Helsinki: Tammi.
- TUTKINTAVANKEUSLAKI. L 23.9.2005/768. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2017-08-18.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050768#L1P3>
- UNISEF s.a. Mikä on lapsen oikeuksien sopimus? [verkkojulkaisu]. Unisef. [Viitattu 2017-09-13.] Saatavissa: <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus/>
- VALTIONEUVOSTON ASETUS RIKOSSEURAAMUSLAITOKSESTA. L 1739/2015. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2017-06-08.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20151739>
- VANKEUSLAKI. L 23.9.2005/767. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2017-04-08.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050767#a767-2005>
- VANKIEN OMAISET VAO RY 2016. Päivä kerrallaan. Opas läheiselle ja rangaistukseen tuomitulle [verkkojulkaisu]. Kriminaalihuollon tukisäätiö. [Viitattu 2017-06-08.] Saatavissa: http://www.porttivapauteen.fi/filebank/1344-Paiva_kerrallaan.pdf
- VÄESTÖLIITTO 2007. Perhe kannattaa. Väestöliiton perhepoliittinen ohjelma [verkkojulkaisu]. Väestöliitto. [Viitattu 2017-06-20.] Saatavissa: https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/e988bddd88a66ab30ba483818ab9e99e/1497948816/application/pdf/263809/PP-ohjelma_netdiversio.pdf
- VÄESTÖLIITTO s.a.a. Isyys [verkkodokumentti]. Väestöliitto. [Viitattu 2017-06-27.] Saatavissa: http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/avio-ja_avoliiton_lakitieto/isyys/
- WIZARD 2015-03-18. Wizardin runoja [verkkojulkaisu]. Kriminaalihuollon tukisäätiö. [Viitattu 2017-06-27.] Saatavissa: <http://www.porttivapauteen.fi/vapautuvat/kynalaari/runoja>

LIITE 1: TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Peter Blomster
PL 319,
00181 Helsinki TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Olen sosionomi opiskelija Marjut Rissanen, Savonia amk Iisalmen kampuksen opiskelija. Opettaja Anne-leena Juntusen ohjaamana, olen tällä hetkellä Rikosseuraamuslaitoksella Kuopion vankilan vapauttamisyksikössä työharjoittelussa.

Tämän vuoden opintoihimme sisältyy 135 t hanketyö, jonka toteutuksen toivoisin mahdollistuvan Kuopion vankilalle. Hanketyön aiheena on Perhetyön mallintaminen Kuopion vankilassa. Hanketyöhön liittyvän alustavan keskustelun olen käynyt toiminnoista vastaavan apulaisjohtaja Jukka Häkkinen kanssa sekä vankilan johtaja Harri Pohjolaisen kanssa. Olen ollut yhteydessä myös turvallisuusvastaava Tuomo Röntyseen.

Hanketyöhön liittyy vankien haastattelu, joka pohjautuu palvelusuunnitelman arviointiin ja painotuu perhetyöhön. Haastattelu tapahtuu vapaaehtoisesti ja anonymisti koko vankilan vangeista koottuun ryhmään siten että vapaaehtoisia perheellisiä vankeusvankeja 10 hlöä osallistuisi haastatteluun. Kokoaminen toteutetaan narratiivisin keinoin ja määrällisenä tutkimuksena. Tuotoksesta poimitaan vangin näkemykset ja toiveet perhetyöhön liittyen sekä kootaan taustaolosuhteita. Alustavan suunnitelman mukaisesti erityisohjaaja Minna Jauhiainen toimisi yhdyshenkilönä haastattelujen toteutuksen aikana. Hankkeeseen on toteutettu projektityö vapauttamisyksikössä keväällä 2016, ak.n ollessa toteutuksessa tällöin mukana.

Vuoden 2017 aikana tavoitteena projektitöiden sekä hanketyön koosteesta koota opinnäytetyö aiheena, Perhetyön mallintaminen Kuopion vankilassa. Toiminnallisina tuotoksina toteutamme kaksi perhepäivää keväällä 2017.

Hanketyön haastattelut toteutuisivat harjoitteluni aikana marras-joulukuussa 2016, perhepäivien toteutus tapahtuisi keväällä 2017, johon osallistuisi myös opiskelija Jonna Karppinen ja opinnäytetyömme valmistuisi 2017 joulukuuhun mennessä.

Toteutuksen tarkoituksena on kartoittaa ja vahvistaa perhetyötä Kuopion vankilassa sekä toteuttaa mallintaminen tästä organisaatiolle.

LIITE 2: HAASTATTELUKYSYMYKSET

Haastattelu Kuopion vangeille 2016

1. Kerro omin sanoin vankilassaolo ajastasi
2. Minkä asioiden koet hyvänä vankilassa?
3. Missä olisi mielestäsi parannettavaa?
4. Palvelevatko vankilassa järjestettävät toiminnot omaa kehittymistäsi?
5. Mikä on mielestäsi parasta vankilan puitteissa?
6. Miten ajattelet, tarvitsetko / saatko apua tarpeeksi siviiliin siirtymisessä?
7. Mistä ajattelet päiviesi koostuvan siviilissä? / Mistä saat apua?
8. Mikä on suurin haasteesi siviilissä?
9. Koevapaus; miten koet siviilissä tapahtuvan kontrolloinnin?
10. Mitä ajattelet tukipartion kotiin tulosta?
11. Parasta vapaa-ajalla?
12. Ehdotuksia toimintapäiväksi?

LIITE 3: SUOSTUMUSLOMAKE

TIEDOTE HAASTATELTAVILLE JA SUOSTUMUS OSALLISTUMISESTA**1 Haastattelijan yhteystiedot****Vastuullinen opiskelija:**

Marjut Rissanen / Savonia amk, sosionomi

2 Haastattelun taustatiedot

Perhetyö hankkeeseen liittyvänä osiona, haastatellaan 10 henkilöä, aiheena palveluohjaus ja perhetyö Kuopion vankilassa.

3 Aineiston säilyttäminen

Haastattelut tapahtuvat anonymiminä ja tuotoksesta tehdään yhteenveto, jota hyödynnetään hanke-työn raportoinnissa sekä v. 2017 valmistuvassa opinnäytetyössä. Manuaalinen materiaali hävitetään virkamiesohjeiden mukaisesti.

4 Tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja merkitys

Perhetyö –hanke v. 2016-2017, sekä opinnäytetyö Perhetyön mallintaminen Kuopion vankilassa v. 2017

5 Menettelyt, joiden kohteeksi haastateltavat joutuvat

Haastattelu kestoltaan 1-2 tuntia.

6 Tutkittavan suostumus

Olen perehtynyt tämän tutkimuksen tarkoitukseen ja sisältöön. Voin halutessani peruuttaa tai keskeyttää osallistumiseni. Tuloksia saa käyttää tieteelliseen raportointiin (esim. julkaisuihin) sellaisessa muodossa, jossa yksittäistä tutkittavaa ei voi tunnistaa.

Päiväys

Haastateltavan allekirjoitus